

Couscous met een 'Thools Sausje'

(Eendrachtbode, 2018)

Plaats van uitgave: Vlissingen

datum: 6 mei 2019

Studentnummer: 71312

Studiejaar: 4, semester 8

Studieonderdeel: Onderzoeksrapport

Begeleidend docent: Tamara Vijverberg
& Eric van der Heijden

Opdrachtgever: D. v/d Velde Gemeente
Tholen

Versie: 1.0

Couscous met een 'Thools Sausje'

Een onderzoek naar de integratie van Syrische vrouwen in de gemeente Tholen.

Plaats van uitgave: Vlissingen

Datum: 6 mei 2019

Studentnummer: 71312

Studiejaar: 4

Semester: 8

Studieonderdeel: Onderzoeksrapport

Begeleidend docent: Tamara Vijverberg & Eric van der Heijden, 1ste beoordelaar

Versie: 1.0

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
Abstract.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Theoretisch kader	7
2.1 Cultuur, normen en waarden.....	7
2.2 Westerse cultuur.....	8
2.3 Integratie en religie.....	9
2.4 Demografische kenmerken.....	9
2.5 Maatschappelijke en arbeidsparticipatie.....	10
2.5 Sociale netwerken, leef- en belevingswereld migranten.....	11
2.6 Hulpverlening aan niet-westerse cliënten	12
2.7 Uitgangspunten voor het onderzoek	12
3. Methode.....	14
3.1 Onderzoeksstrategie	14
3.2 Dataverzamelmethode	14
3.3 Onderzoekspopulatie, onderzoekseenheden, respondenten en steekproef	15
3.4 Onderzoeksinstrument en data-analyse.....	15
3.5 Betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid.....	16
3.6 Ethische aspecten	17
4. Resultaten	18
4.1 Verloop veldwerk.....	18
4.2 Resultaten per topic.....	18
4.2.1 Verschillen in culturele normen en waarden.....	18
4.2.2 Religie en de invloed op de integratie van de Syrische vrouw	19
4.2.3 Traditionele rollenpatronen.....	19
4.2.4 Sociale netwerken.....	20
4.2.5 Maatschappelijke participatie.....	20
4.2.6 Arbeidsparticipatie.....	21
4.2.7 Rol hulpverleners	21
5. Conclusies	23
5.1 Beantwoording deelvragen.....	23

5.2 Beantwoording centrale hoofdvraag	24
6. Discussie	26
6.1 Methodische discussie	26
6.2 Inhoudelijke interpretatie van de onderzoeksconclusies	27
6.1.2 Verschillen in culturele normen en waarden.....	27
6.1.3 Religie en de invloed op de integratie van de Syrische vrouw	27
6.1.4 Traditionele rollenpatronen.....	28
6.1.5. Sociale netwerken.....	28
6.1.6 Maatschappelijke participatie.....	29
6.1.7 Arbeidsparticipatie.....	30
6.1.8 Rol hulpverleners	30
6.3 Feedback opdrachtgever	31
6.4 Evaluatie van het onderzoeksproces en het eigen onderzoeksgedrag	31
7. Aanbevelingen	34
7.1 Emancipatie Syrische vrouwen en mannen	34
7.2 Sociale netwerken.....	34
7.3 Investeren in taal	34
7.3 Bekend maakt bemind	34
7.4 Hulpverleners.....	35
Bronnenlijst.....	36
Bijlage 1 Feedback verslag opdrachtgever.....	39
Bijlage 2 uitgewerkt interview	40
Bijlage 3 Kernbegrippen en topics	54

Voorwoord

“The whole point of being alive is to evolve into the complete person you were intended to be”.

-Oprah Winfrey

Graag wil ik de gemeente Tholen bedanken dat zij mij de kans hebben gegeven om te kunnen ontwikkelen. Diana van de Velde die eerder in mij geloofde dan ik in mijzelf en met name Anne Pleune die de afgelopen jaren mijn steun en toeverlaat is geweest tijdens deze mooie reis.

Sylvia Rook

06 mei 2019. Sint-Annaland

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de integratie van Syrische vrouwen in de gemeente Tholen. Op welke manier kunnen hulpverleners vanuit de gemeente Tholen Syrische vrouwen begeleiden in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving.

Door een oriëntatie op de verschillen in culturele normen en waarden tussen Syrische vrouwen enerzijds en de Thoolse samenleving anderzijds, wordt er getracht de belemmeringen en kansen op het maken van de verbinding aan het licht te brengen. Hiervoor zijn er twee respondentengroepen geïnterviewd, Syrische vrouwen en de hulpverleners die Syrische vrouwen begeleiden.

Uit de resultaten die zijn voorgekomen uit dit onderzoek blijkt dat belemmeringen in de verbinding met name te vinden zijn in de volgende aandachtsgebieden: traditionele rollenpatronen, het beheersen van de Nederlandse taal, maatschappelijke en arbeidsparticipatie en sociale netwerken. Opvallend is dat de Syrische vrouwen op gebied van deelname aan de samenleving strenger zijn en makkelijker spreken over gedwongen participeren dan de hulpverleners.

Volgens dit onderzoek liggen de kansen in het verbeteren van het maken van de verbinding met de samenleving op verschillende vlakken. Kansen worden gezien in het emanciperen van zowel Syrische vrouwen als mannen. Inzet op vrijwilligerswerk of arbeidsparticipatie en investeren op taalverwerving. Het inzetten van rolmodellen wordt veelvuldig genoemd als nuttig middel om Syrische vrouwen de verbinding te laten maken met de Thoolse samenleving. De mate waarin hulpverleners cultuursensitief kunnen werken wordt als bepalend gezien in de mate waarop Syrische vrouwen goed begeleid kunnen worden.

Abstract

This work studies the integration of Syrian women into the municipality of Tholen, and the ways in which community support workers can assist Syrian women in developing successful connections with Tholian society.

Through an assessment of the differences in cultural standards and values held by Syrian women vs. those held by the Tholian community, an attempt is made to elucidate the various pathways and challenges to the creation of successful community links. This was achieved by interviewing two interest groups: Syrian women, and community support workers who assist Syrian women.

The results from this study show that challenges in integration can be categorized into several key topics: traditional gender roles, mastery of the Dutch language, societal participation, employment, and social interactions. Notably, the Syrian women appear to be stricter in their attitudes toward societal participation and are more open about forced participation than the community support workers.

This study highlights a variety of opportunities for improving societal links in a number of areas: the emancipation of both Syrian women and men, increasing participation in voluntary and/or paid work, and investing in language acquisition. The use of role models is often mentioned as helpful towards developing successful connections between Syrian women and Tholian society. The degree to which community support workers are able to work in a culturally sensitive manner is shown to have a direct influence on the quality of support given to Syrian women.

1. Inleiding

Door de oorlog in Syrië is er een grote stroom vluchtelingen op gang gekomen, waarvan een deel zich in Nederland, en ook op Tholen heeft gevestigd. In de praktijk blijkt dat Syrische vrouwen op Tholen moeite hebben om te participeren in de Thoolse samenleving. Tegen deze achtergrond is in samenspraak met de gemeente Tholen een afstudeeropdracht geformuleerd. De opdracht, die als kwalitatief onderzoek uitgevoerd wordt, betreft het onderzoeken van kansen en mogelijkheden die de verbinding tussen de Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving kan stimuleren.

De gemeente Tholen is een Zeeuwse gemeente en telt 26.000 inwoners. De gemeente Tholen heeft in samenspraak met haar inwoners een eigen DNA vastgesteld. Dit eigen DNA wordt onofficieel ook wel 'het Thoolse sausje' genoemd, waarmee bedoeld wordt dat de gemeente Tholen zowel op beleidsmatig als in de uitvoering niet de gebaande paden volgt maar een eigen invulling geeft die past bij Tholen. Zo heeft de gemeente Tholen heel veel specialisaties zelf in huis zoals maatschappelijk werk, Jeugd en Gezin, Jeugd en Jongerenwerk en Vluchtelingenhulp. De gemeente Tholen heeft, net als alle andere Nederlandse gemeenten, een verplichte taakstelling voor het huisvesten van statushouders, dit zijn vluchtelingen met een verblijfstatus. Naast de verplichting tot het huisvesten van statushouders heeft iedere gemeente ook de verplichting de statushouders maatschappelijk te begeleiden en een participatieverklaringstraject aan te bieden, met het doel dat de statushouder kan integreren in onze samenleving. In de gemeente Tholen zijn de Syrische statushouders de grootste groep vluchtelingen die gehuisvest zijn op grond van de taakstelling huisvesting statushouders. De statushouders die in de gemeente Tholen wonen worden maatschappelijk begeleid door vrijwilligers van Vluchtelingenhulp Tholen. De coördinatie van Vluchtelingenhulp Tholen is in handen van de ambtenaar belast met de 'taakstelling huisvesting statushouders'. Doordat de gemeente Tholen de maatschappelijke begeleiding in eigen beheer uitvoert, zijn de lijnen tussen de gemeente en de statushouders kort. De vrijwilligers van Vluchtelingenhulp Tholen signaleren dat Syrische vrouwen op Tholen moeite hebben om mee te kunnen doen in de Thoolse samenleving. Zij zijn voornamelijk actief binnen hun eigen gezin en raken in een sociaal isolement waardoor meedoen in de Thoolse samenleving steeds moeilijker wordt. De klantmanagers van de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente Tholen geven aan dat er nog geen Syrische vrouw uit hun bestand een betaalde baan heeft kunnen vinden. Het Kennisplatform Integratie & Samenleving beschrijft in het onderzoeksrapport 'Mind the Gap' (2018) dat er nog niet zoveel bekend is over de belemmeringen en mogelijkheden die vrouwelijke vluchtelingen ervaren tijdens hun integratie in Nederland, en dat geldt dan met name op het gebied van arbeidsparticipatie. De weg naar betaalde arbeid hoeft niet van elkaar te verschillen maar toch hebben vrouwelijke vluchtelingen een grotere afstand tot de arbeidsmarkt dan mannelijke vluchtelingen (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). Verder signaleren de vrijwilligers van Vluchtelingenhulp Tholen ook dat er achter de voordeur, naar Nederlandse begrippen, ongewenste gezinsdynamieken plaatsvinden die zich uiten in huiselijk geweld. In andere gevallen is dit niet concreet vastgesteld maar zijn er vermoedens van contact beperkingen, van met name de vrouwelijke gezinsleden, uit de Syrische gezinnen. In gesprekken die hierover worden aangegaan tussen de vrijwilligers en de Syrische gezinnen komt naar voren dat de westerse cultuur als 'gevaarlijk' gezien wordt voor de eigen culturele en religieuze normen en waarden. Met name de vrijheid die meisjes en vrouwen hebben in Nederland wordt concreet als 'gevaarlijk' benoemd door de gezinnen. Cultuur is volgens Macionis, Peper, & Leune (2016) een manier van leven die beïnvloed

wat we doen, denken en voelen. De gemeente Tholen vindt het daarom belangrijk dat er onderzocht wordt wat er nodig is om de Syrische vrouwen die op Tholen wonen de verbinding te laten maken met de Thoolse samenleving met als doel dat zij actief gaan participeren in en met de Thoolse samenleving. Dit heeft geleid tot de volgende centrale onderzoeksvraag:

Welke aspecten kunnen helpend zijn voor de hulpverleners van de Gemeente Tholen om de Syrische vrouwen zelfredzamer de verbinding te laten maken tussen de eigen culturele normen en waarden en de Nederlandse culturele normen en waarden?

Om bovenstaande centrale vraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat zijn volgens de Syrische vrouwen en de hulpverleners die hen begeleiden de verschillen in hun culturele normen en waarden?
- Wat ervaren hulpverleners en Syrische vrouwen als belemmerend in het maken in de verbinding tussen Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving?
- Wat is volgens de hulpverleners en de Syrische vrouwen de oorzaak van het achterblijven in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving van de Syrische vrouwen, ten opzichte van Syrische mannen?
- Wat kan volgens Syrische vrouwen en hulpverleners helpend zijn om de verbinding tussen Syrische vrouwen en de samenleving te verbeteren?

De opdracht van de gemeente Tholen is gericht op integratie door participatie van Syrische vrouwen op Tholen. De gemeente Tholen is op zoek naar manieren waarop Syrische vrouwen binnen de gemeente Tholen de verbinding kunnen maken met de Thoolse samenleving, zodat zij door participeren kunnen integreren in die lokale samenleving. Het zoeken naar manieren om de integratie van Syrische vrouwen te bevorderen is een landelijke zoektocht. Dit maakt dat dit onderzoek relevantie heeft voor alle Nederlandse gemeenten die Syrische vrouwen huisvesten. De relevantie voor Social Work is terug te vinden in de missie van het maatschappelijk werk van de (BPSW, 2016) “Bevorderen dat mensen in onze samenleving tot hun recht komen, als mens en als burger. Maatschappelijke werkers streven ernaar dat mensen zich in wisselwerking met hun sociale omgeving zo goed mogelijk kunnen ontplooiën, naar hun eigen aard, behoefte en opvattingen, en dat ze rekening houden met anderen met wie zij samenleven”. Het onderzoek kan voor alle maatschappelijk werkers die werken met Syrische vrouwen nuttig zijn omdat deze problematiek landelijk voorkomt.

Na de inleiding in hoofdstuk 1 beschrijft hoofdstuk 2 de kernbegrippen die vanuit de centrale hoofdvraag en de deelvragen geformuleerd zijn. Vanuit de centrale onderzoeksvraag wordt de relatie tussen theorieën, begrippen en al eerder uitgevoerde onderzoeken kritisch beschouwd en is er een conceptueel model gemaakt aan de hand waarvan dit onderzoek is uitgevoerd. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode waarmee dit onderzoek uitgevoerd is. Dit door verantwoording van de onderzoeksstrategie, de dataverzamelmethode, onderzoekseenheden en respondentengroepen. Verder wordt de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van het onderzoek benoemd. Hoofdstuk 4 beschrijft het verloop van het veldwerk en per topic de resultaten van het onderzoek. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 de conclusie geformuleerd die antwoord geeft op de centrale hoofdvraag en de deelvragen en zijn er vanuit de antwoorden aanbevelingen gericht op het verbeteren van de

verbinding van Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving geformuleerd. Aansluitend wordt in hoofdstuk 6 de resultaten uit het onderzoek vergeleken met de het theoretisch kader en verbindingen gelegd tussen de uitkomsten uit de verschillende topics. Hoofdstuk 7 beschrijft de evaluatie van het onderzoeksproces waaronder de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek. Aansluitend is er een bronnenlijst naar de APA-richtlijnen.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader beschrijft de kernbegrippen die beschreven zijn in de inleiding. Per paragraaf wordt de relatie tussen theorieën, begrippen en eerder uitgevoerde onderzoeken kritisch beschouwd.

2.1 Cultuur, normen en waarden

Deze paragraaf is gebaseerd op het boek *Allemaal andersdenkenden* (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2017) waarin cultuur en de verschillen hierin wordt uitgelegd.

Volgens Hofstede, Hofstede en Minkov (2017) is cultuur een begrip dat in de meeste westerse talen op twee manieren vertaald wordt. Het betekent als eerste ‘beschaving’ en dan specifiek de uitingen ervan in onderwijs, literatuur en kunst. Deze uitleg van cultuur wordt door Hofstede cultuur één genoemd. Cultuur is echter ook dat wat we denken, hoe we denken, voelen en handelen. Op deze manier kijken we naar cultuur als mentale programmering. Onze sociale omgeving is de bron van onze mentale programmering en deze begint in het gezin en ontwikkelt zich verder in de gemeenschap waar men opgroeit, op school in de straat en binnen jeugdgroepen. Deze mentale programmering heeft niet alleen invloed op onze geestelijke vorming maar ook op de meest gewone zaken zoals hoe je elkaar begroet, wat je eet, het bewaren van een zekere lichamelijke afstand tot anderen, persoonlijke hygiëne en het liefdesleven. Deze vorm van mentale programmering noemt Hofstede ‘cultuur twee’. Cultuur één en twee worden nogal eens met elkaar verward waardoor er gedacht wordt dat integratie van migranten op te lossen valt als zij maar willen deelnemen aan volksdansen en andere typisch Nederlandse cultuuruitingen vanuit de cultuur één gedachte. “Cultuur (twee) is altijd een collectief verschijnsel, in meerdere of mindere mate gedeeld door mensen die leven of leefde in dezelfde sociale omgeving: de plaats waar deze cultuur werd verworven. “Cultuur bestaat uit de ongeschreven regels van het sociale spel”. De culturele kern wordt gevormd door waarden, dit is de collectieve ingeving om een bepaalde manier van doen boven de andere manier te verkiezen. Waarden zijn gevoelens met tegenovergestelde polen, slecht versus goed, onveilig versus veilig, mooi versus lelijk, abnormaal versus normaal, onnatuurlijk versus natuurlijk en zo verder. Geen enkele groep kan zich onttrekken aan het fenomeen cultuur. Een voorwaarde voor het voortbestaan van een groep is het maken van gemeenschappelijke regels. Deze gemeenschappelijke regels maakt de cultuur van de groep en als deze cultuur zich eenmaal heeft gevestigd zal deze zich in het nageslacht die erin geboren wordt reproduceren. De termen in en outgroup wordt gebruikt door sociale wetenschappers om aan te geven naar wie er verwezen wordt. Vanaf hier wordt dit benoemd als de ‘wij groep’ en de ‘zij groep’. De wij groep is de groep die we als de onzen beschouwen, mensen die we bij intuïtie als goed bestempelen dit in tegenstelling tot de zij groep, buitenstaanders, mensen die we argwanend bekijken. Er zijn een aantal psychologische processen die mensen doorlopen als zij in een andere cultuur komen dan waar zij zelf in opgegroeid zijn. Een nieuwkomer ervaart vaak in meerdere of mindere mate een cultuurschok. Onze mentale software bevat onze fundamentele waarde en deze zijn voor ons zo gewoon dat deze waarden deel uitmaken van ons onderbewustzijn. Op deze fundamentele waarden baseren wij onze culturele uitingen. Een nieuwkomer kan nog zo zijn best doen om een aantal rituelen vanuit de nieuwe omgeving te leren maar hij begrijpt waarschijnlijk de achterliggende waarde niet van het ritueel. In een nieuwe cultuur is de nieuwkomer min of meer een kind wat kan leiden tot een scala aan emoties zoals; gevoelens van machteloosheid, angst en vijandigheid richting de nieuwe leefomgeving. Ervaringen van migranten laten zien dat gevoelens in een nieuwe cultuur zich in 4 fases voordoen.

Fase 1 is euforie, de opwinding van het zien van een nieuw land. In fase 2 vindt de cultuurschok plaats, fase 3 is de acculturatie fase, hier heeft de nieuwkomer zich enkele lokale waarden eigen gemaakt en hij hervindt een stukje vertrouwen in zichzelf. De laatste en 4de fase is het behaalde mentale evenwicht welke belangrijk is voor de mate waarin iemand zich thuis voelt in de nieuwe cultuur. In deze fase vergelijkt de nieuwkomer zijn nieuwe culturele omgeving met thuis. Deze vergelijking bepaald in hoeverre de nieuwkomer wel of niet integreert in zijn nieuwe omgeving. Elementen zoals discriminatie of niet kunnen aansluiten kunnen maken dat de vergelijking blijvend negatief is ten opzichte van de nieuwe cultuur. De nieuwe cultuur kan ook als net zo goed worden ervaren of zelfs beter dan de thuis cultuur. Als de nieuwe cultuur als net zo goed wordt ervaren is de nieuwkomer bi cultureel. Cultuurschokken brengen psychische klachten met zich mee en kunnen ook zorgen voor somatische klachten en kunnen zo heftig zijn dat mensen niet meer kunnen functioneren en kan het zelfs leiden tot het plegen van zelfmoord.

2.2 Westerse cultuur

Om Syrische vrouwen op Tholen zo goed mogelijk te begeleiden in hun integratieproces, met het doel dat zij kunnen meedoen in de Thoolse samenleving, is het belangrijk helder te hebben wat de westerse cultuur inhoudt. Op macroniveau is dit de Westerse Europese cultuur waarop de Nederlandse cultuur (meso) is gevormd en uiteindelijk op microniveau de Thoolse samenleving.

Emeritus-hoogleraar Koo van der Wal (2018) beschrijft in zijn cultuurfilosofische verkenning “opzoek naar de ziel van Europa” de mobiliserende kracht van ‘grote verhalen’. Van der Wal (2018) zegt daar: “Grote verhalen houden standpuntbepalingen in met betrekking tot wat gefundeerd en waardevol is.” Volgens van der Wal (2018) hebben grote verhalen vaak geleid tot grote catastrofes zoals bijvoorbeeld, de fascistische rassentheorie die geleid heeft tot de holocaust. Maar zegt Van der Wal (2018) er is ook een tegengestelde, positieve werking. Grote verhalen hebben in Europa geleid tot het volksverzet tegen onderdrukking en afpersing en een onrechtvaardige samenleving. Alle mensen hebben gelijke rechten en zijn aan elkaar gelijk was het doel, dit heeft echter nog wat voeten in de aarde gehad. De Franse revolutie heeft een belangrijke rol gespeeld in de nieuwe ideeën over mens, recht en staat. Deze nieuwe ideeën hebben hun weg gevonden in de zinspreuk van de Franse revolutie “Vrijheid, gelijkheid en broederschap” als ook in de ‘Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger’ dit waren de grondslagen van de nieuwe Europese samenleving. Verhalen, ook wel narratieve genoemd, werken in op gevoelens lezen we in een beschouwing van Josje Geerse (2018) in het vakblad Sociaal Werk van oktober 2018. Geerse (2018) zegt dat narratieve inwerken op gevoelens die maken hoe mensen denken en hoe zij zich gedragen. De mens kent continu betekenis toe aan dat wat hem of haar overkomt, dit doet hij door zijn ervaringen te vatten in een verhaal. Onze psyche vat deze samen in de vorm van basisaannames over onszelf en de wereld. Vanuit de nieuwe grondslagen is Nederland uitgegroeid tot een liberaal land waarin kernwaarden zoals persoonlijke ontplooiing, autonomie, en geestelijke groei centraal staan (Van Praag, 1999). Het christendom heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van het individualisme van de Westerse, Nederlandse culturele ontwikkeling. Het christendom heeft hiermee een blijvende invloed op de Nederlandse cultuur. Dit brengt ons bij de Thoolse samenleving, een gemeenschap die behoort tot de zogenaamde ‘Bible Belt’. Dit is een gebied, waarvan de grenzen niet geheel duidelijk zijn, maar die gedefinieerd wordt als gemeenten waar er bij de verkiezingen in meerderheid gekozen wordt voor de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP). Deze orthodoxe protestantse gemeenschappen vormen een gesloten gemeenschap binnen de Nederlandse samenleving. Zij

hebben hun eigen scholen, kranten en politiek worden zij vertegenwoordigd door de SGP (Ruijs, Hautvast, Van der Velde, Knippenberg, & Hulscher, 2010). Het gemeentebestuur van de gemeente Tholen wordt gevormd door de SGP, CU en de VVD, deze partijen hebben gezamenlijk een coalitieprogramma geformuleerd met als titel “Samen Leven” (Gemeente Tholen, 2018) Hierin zegt het bestuur dat zij aansluiten op ontwikkelingen in de samenleving en zij nodigen hierbij de samenleving uit om te participeren. Particuliere initiatieven worden hierbij door het bestuur gewaardeerd, de missie “Verbinden en versterken; vanuit traditie en ambitie” en de visie “Ruimte aan de Thoolse samenleving” zijn hierin leidend. De kernwaarden die het bestuur hierbij hanteert zijn: samen, respectvol en ondernemend. De gemeenteraad van de gemeente Tholen heeft op 4 februari 2016 deze missie en visie geformuleerd en deze geven aan wat het bestaansrecht is van de gemeente en welke richting de gemeente Tholen op wil in de toekomst (Gemeente Tholen, 2016).

2.3 Integratie en religie

In de vorige paragraaf is bij de cultuur beschrijving in macro, meso en microniveau de culturele grondslag van Europa en Nederland beschreven. Hierin kwam naar voren dat het christendom zijn stempel blijvend op onze cultuur gezet heeft, de Westerse cultuur is daarmee een christelijke cultuur. Syrië heeft een islamitische cultuur, onderzoek over de integratie van moslima's in Europa wijst uit dat moslima's het in Europa minder goed doen dan christelijke vrouwen. (Ozyurt, 2009) In dit onderzoek van de University of California (2009) komt ook naar voren dat immigranten religieuzer zijn in het nieuwe land dan in hun thuisland. Deze theologiserende werking wordt veroorzaakt door migratiestress. Religie heeft volgens dit onderzoek het potentieel om etnische en nationale loyaliteiten te vervangen en sociale solidariteit te smeden. Zo hebben Joodse immigranten van rond de eeuwwisseling (1900) het geloof van hun ouders vastgehouden terwijl ze hun taal niet meer spraken. Het blijkt dat religieuze voorkeur bij immigrantengroepen impact heeft op hun integratieproces. Volgens onderzoek van het Cultureel Plan Bureau, “Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden” (2006) is het voor moslima vrouwen relevant dat zij een achterstand op de arbeidsmarkt hebben door het dragen van een hoofddoek of andere gezichtsbedekking. De Islam staat bekend als een egalitaire religie met name omdat de islam tegen privileges is die hun oorsprong vinden in afstamming, rijkdom, ras en geboorte. Echter bestaan er binnen de islam drie categorieën mensen die geen gelijke rechten hebben een daarvan is de categorie vrouwen. Verwesterlijking is vooral het overnemen van westerse normen en waarden en dan in deze met name in de betrekking van de man-vrouwrelatie en dit raakt direct de kern van de cultuur (Eldering, 2003).

2.4 Demografische kenmerken

Demografische kenmerken spelen een belangrijke rol in de mate waarop vrouwen met een migratie achtergrond participeren in onze samenleving. Het krijgen of hebben van kinderen maakt dat vrouwen minder plaats innemen op de arbeidsmarkt. Wat zijn de verschillen in de achtergrondkenmerken tussen autochtonen en vrouwen met een migratie achtergrond, gerelateerd aan emancipatie en maatschappelijke participatie. Er zijn verschillen in relatie tot het vormen van een gezin, autochtonen vrouwen zijn ouder als zij het huis uit gaan en aan kinderen beginnen dan vrouwen met een migratieachtergrond. In de keuze van een partner blijkt dat een kleine minderheid het belangrijk vindt dat de partner uit het land van herkomst komt maar zij hechten er wel belang aan dat hun partner dezelfde achtergrond heeft op religieus gebied (Keuzenkamp & Merens, 2006).

2.5 Maatschappelijke en arbeidsparticipatie

Wat belangrijk is om te weten in het kader van maatschappelijke participatie is de leeftijd waarop vrouwen met een migratieachtergrond gemiddeld beginnen met het starten van een gezin. Dit is belangrijk omdat zorg dragen voor kinderen een drempel is om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Anders dan bij autochtone vrouwen zien we bij vrouwen met een migratie achtergrond dat zij op de leeftijd tussen de 20 en 25 jaar significant vaker al aan gezinsvorming zijn begonnen dan autochtone vrouwen. Vrouwen met een migratieachtergrond uit niet westerse landen is een groeiende bevolkingsgroep. De kenmerken die van invloed zijn op de maatschappelijke participatie van deze groep vrouwen in onze samenleving zijn bijvoorbeeld het krijgen van kinderen op jongere leeftijd en de invloed die dit heeft op arbeidsmarkt deelname. Vrouwen van niet westerse afkomst die niet geboren zijn in Nederland staan minder open voor de combinatie van kinderen en werken. Zij zijn vaak ook minder hoog opgeleid wat participatie in onze samenleving belemmerd met name ook op het gebied van taalverwerving. Door achterstand in de beheersing van de Nederlandse taal zijn deze vrouwen niet in staat om volledig te participeren in onze samenleving (Keuzenkamp & Merens, 2006). In het rapport van het Kennisplatform Integratie en Samenleving "Mind the Gap" (2018) wordt aangegeven dat er weinig bekend is over de moeilijkheden om vrouwelijke vluchtelingen te begeleiden naar de arbeidsmarkt. Gemeenten hebben onvoldoende kennis in huis om deze vrouwen op een passende manier naar werk te begeleiden. Ook werkt de traditionele rolverdeling belemmerend op participatie op de arbeidsmarkt. Veel vrouwen die gevlucht zijn komen uit landen waar traditionele rollenpatronen heersend zijn en de man als kostwinner gezien wordt. Vrouwen hebben in deze rolverdeling de zorgtaak voor de kinderen en huishouden. Voor zowel de mannen als de vrouwen is het moeilijk om deze patronen te doorbreken, dit maakt dat een deel van deze vrouwen moeilijk hun weg naar de arbeidsmarkt kunnen vinden. Doordat deze vrouwen vaak minder opgeleid zijn en weinig tot geen werkervaring hebben, hebben zij ook geen beroepsidentiteit wat de mogelijkheden op de arbeidsmarkt verder beperkt. Een ander probleem is dat gemeenten zich op het gebied van de arbeidsparticipatie vaak richten op arbeidsparticipatie van de man omdat de kansen op uitstroom naar een betaalde baan groter is voor de man dan voor de vrouw. Als de man uit het gezin aan het werk is stopt de ondersteuning vanuit de gemeente omdat het gezin dan niet meer uitkeringsgerechtigd is. Dit heeft voor de vrouw als gevolg dat zij uit beeld verdwijnt en kans loopt om in een isolement te raken. Activering van deze vrouwen door de gemeente of maatschappelijke organisaties is belangrijk zodat de participatiekansen van deze vrouwen groter en de kans op een sociaal isolement kleiner wordt (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). In het voorgaande onderzoek werd benoemd dat veel van de gevluchte vrouwen uit gebieden komen waar een traditioneel rollenpatroon dominant is. In het boek "De Samenleving" van Macionis, Peper en Van der Leun (2016, 3^e druk) lezen we dat veranderingen in de non-materiele cultuur langzamer veranderen dan de technologische ontwikkelingen. Zo zal de ontwikkeling van nieuwe onderdelen in de cultuur zoals bijvoorbeeld 'reageerbuisbaby's zich sneller voltrekken dan dat ideeën over opvoeden veranderen, men noemt dit een cultuurlag. Dit geeft aan dat het veranderen van de traditionele rollenpatronen een langzaam proces is. Volgens onderzoek van Harvard University (2009) is de grootste kloof tussen moslims en de westerse cultuur religie, de man vrouw rollen en seksuele rollen. Dit zijn dan ook de punten waarop de grootste weerstand gevonden wordt in het overnemen van de westerse normen en waarden op dit gebied (Inglehart & Norris, 2009). Traditionele rollenpatronen hebben dus een belemmerende werking op het vinden van een baan voor niet Westerse vrouwen en ze zijn ook niet makkelijk te doorbreken. Hierin kunnen sociale netwerken een positieve rol spelen. Sociale netwerken zijn van wezenlijk belang bij het vinden van

een baan, in een publicatie van het Kennisplatform Integratie en Samenleving “Wat werkt bij arbeidsparticipatie statushouders” (2018) wordt specifiek het nut van het sociale netwerk benoemd. Op het gebied van arbeidsparticipatie worden sommige vacatures alleen uitgezet in netwerken. Het netwerk zelf kan ook helpen omdat zij de ingang kunnen zijn bij een bedrijf. Het creëren van een nieuw en horizontaal netwerk is dus belangrijk voor nieuwkomers om hun kans op de arbeidsmarkt te vergroten. Lichamelijke en psychische gezondheid, beperkte sociale contacten, financiële problemen, allemaal gevolgen van beperkte arbeidsparticipaties. Op individueel niveau kan dit nadelige effecten hebben zoals bijvoorbeeld een verminderde psychische gezondheid door schulden vanuit armoede. De nadelige effecten van werkloosheid zijn minder op het moment dat men sterke sociale banden heeft.

2.5 Sociale netwerken, leef- en beleavingswereld migranten

Als nieuwkomer in een nieuwe culturele omgeving is het belangrijk een nieuw sociaal netwerk op te bouwen. In het onderzoek “Vluchtelingenwerk Integratie barometer 2018” van het Verwey-Jonker instituut komt dit onderwerp vaak terug in de interviews. Het spreken van de taal, een nieuw sociaal leven in de nieuwe cultuur opbouwen en de belemmeringen die zij hierin ondervinden. Om nieuwe contacten te maken voor het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk is het spreken van de taal cruciaal. Het leren van een nieuwe taal gaat beter en sneller als er een netwerk is waarbinnen je de nieuwe taal kunt oefenen. Contact met Nederlanders zorgt voor een snellere beheersing van de Nederlandse taal. Een Nederlands sociaal netwerk help ook bij het vinden van een arbeidsplek. Het opbouwen van een sociaal netwerk loopt bij de respondenten in dit onderzoek nogal uiteen. Factoren die van invloed zijn op de opbouw van een sociaal netwerk zijn het aansluiten bij verenigingen, sporten, het bezoeken van bedrijven, deelnemen aan informele taaltrajecten zoals een taalcafé kortom veelvuldig contact met Nederlanders (Kahman, De Winter-Kocak, & Razenberg, 2018). Taal is een belangrijke factor in zelfredzaam zijn. Als je de taal niet spreekt kun je weinig zaken zelf regelen. Zelfredzaamheid is echter niet alleen afhankelijk van kennis en het beheersen van de Nederlandse taal maar hangt ook af van de (sociale) gezondheid, persoonlijkheid en eventueel belastende factoren in iemands leven. (Muller, 2014) In “Sterk met een vitaal netwerk” (2012) lezen we dat migranten zoeken naar hoe ze om willen gaan met alle verschillen die zij tegenkomen vanuit hun eigen culturele achtergrond en de Nederlandse samenleving. Veel van de eigen culturele normen en waarden zijn sterk verbonden met het geloof. Het geloof geeft hen een leidraad in de dagelijks te nemen beslissingen en op die manier bepaalt het de manier waarop mensen handelen. Dit is voor ieder individuele persoon anders, wat de een kracht geeft kan voor de ander als belemmerend werken. De invloed van ‘de gemeenschap’ is, in de eigen culturele context, groot. Deze bepalen ook de gezagsverhoudingen binnen een gezin. De regels die binnen het gezin zichtbaar zijn geven weer wat er aan waarden binnen de gemeenschap gedragen wordt. De gemeenschap heeft verwachtingen waaraan voldaan moet worden, die geëist en gecontroleerd worden. De grootste taak voor veel migranten in deze is om de verschillen te vinden tussen wat zij echt zelf willen en wat er van hun verwacht wordt door de familie. In de begeleiding van migrantengezinnen vraagt dit van de hulpverlener de innerlijke ruimte om vrij te zijn van oordeel en om met respect en invoelingsvermogen te accepteren waar de cliënt mee komt. Migrantengedrag in het land van herkomst in een groot familieverband leefden kunnen in Nederland houvast en structuur missen. Voor niet-westerse migranten kan dit ook gevolgen hebben voor de rol die ze binnen hun eigen gezin hebben. Als meerdere mensen een andere, tegenstrijdig, verwachtingspatroon hebben van een rol kan dit tot respect en eerverlies leiden. Kinderen kunnen door een betere beheersing van de Nederlandse taal

ook in een andere machtsverhouding tot hun vader komen te staan met een grote kans op respectverlies voor de vader. Door het wegvallen van de traditionele gemeenschap kunnen er ook spanningen ontstaan doordat de man vrouw rollen binnen een gezin anders worden. Doordat man en vrouw meer op elkaar zijn aangewezen zal er een meer gelijkwaardige positie ingenomen moeten worden. Het eist veel inzet van migranten om hierin een nieuwe balans te vinden (Scheffers, 2012). Vrijwilligers werken aan het opbouwen van sociale netwerken voor nieuwkomers. Door de laagdrempeligheid werkt dit juist goed met vrijwilligers omdat zij makkelijk een ingang hebben in het gezin. Ook kunnen gemeenten via deze vrijwilligers vrouwen nog in beeld houden die zij niet meer in beeld hebben vanuit de uitkering. Dit vraagt wel dat de vrijwilligers daar voldoende op toegerust zijn (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). Persoonlijke begeleiding wordt in het onderzoek van Klaver, Mallee, Odé en Smit (2015) als fundamentele succesfactor aangegeven. Deze persoonlijke begeleiding omvat alle sociale gebieden van hulp bij het inrichten tot kennismaken met de wijk. Hierdoor wordt de kans op problemen voor nieuwkomers verkleind.

2.6 Hulpverlening aan niet-westerse cliënten

In het artikel “wijkteam bereikt inwoner van niet-westerse afkomst niet” (2016) wordt de conclusie getrokken dat Nederlanders van niet-westerse afkomst niet snel zelf om hulp vragen als de problemen zich nog in het beginstadium bevinden. Zij ervaren een hoge drempel in het vragen van hulp en vanuit de wetenschap worden daar verschillende oorzaken voor aangedragen. Deze oorzaken vinden hun oorsprong vaak in bereik en toegankelijkheid van de hulpverlening. Schaamte en wantrouwen spelen een grote rol maar ook de onbekendheid met het aanbod van hulpverlening. Hiernaast speelt het gebrek aan maatwerk met ruimte om cultuursensitief hulp te bieden waardoor men beter kan aansluiten bij de leefwereld van de cliënten een belangrijke rol. Samenwerken met migrantenorganisaties hebben een positief effect op cliënten met een niet-westerse achtergrond. Zij kunnen wantrouwen wegnemen, voorlichting geven en cliënten motiveren om hulp aan te nemen en daarnaast kunnen zij meedenken met de hulpverleners hoe zij het beste kunnen aansluiten bij de cliënten, Hamda, Van Kapel en Bellaart (2017) beschrijven in hun rapport “Bereikt en Geholpen” de voordelen en het nut van het inzetten van vrijwilligers als intermediair tussen professionele hulpverleners en cliënten met een migratieachtergrond. Zij onderscheiden in hun rapport direct twee hoofdeffecten van de inzet van deze intermediairs: “Ondersteuning en empowerment van de cliënten, verkleinen kloof tussen zorgbehoefte cliënten en het professionele zorg aanbod.” Deze twee hoofdeffecten dragen volgens het onderzoek bij aan vier andere effecten op inzet van reguliere hulpverlening. Het zorgt dat er een verhoogd welzijn of kwaliteit van leven is. Er vindt stabilisatie plaats van problematieken op alle leefgebieden, en overdracht problematieken naar de kinderen verbeterd. En als laatste is de reguliere zorg hierdoor effectiever en efficiënter. Als randvoorwaarden stelt het rapport dat de vrijwilligers goed getraind moeten worden en professionele begeleiding nodig hebben. Dat er een vergoeding gegeven wordt en de vrijwilligers erkenning krijgen voor hun meerwaarde en als laatste is er een gelijkwaardige samenwerking met de professionele hulpverleners nodig.

2.7 Uitgangspunten voor het onderzoek

Uit de beschreven literatuur komen verscheidene zaken naar voren die van invloed zijn op het integratieproces van nieuwkomers. Zo is in de literatuur terug te lezen dat cultuur waarin men is opgegroeid bepaald hoe men denkt, voelt en handelt en dat dit een lang proces is om veranderingen in aan te brengen. Voor het onderzoek is dit van belang om te weten zodat er rekening gehouden

kan worden met de verschillen in culturele gedachtegangen met betrekking tot de vraagstelling en de interpretatie van antwoorden.

Het onderzoek richt zich op de integratie van Syrische vrouwen en de belemmeringen die zich hierin voordoen. Zoals in de literatuur naar voren komt is cultuur ingebed in het onderbewuste en daarom is het voor het onderzoek van belang dat we de eigen Westerse cultuur in beeld brengen op macro, meso en microniveau zodat het eigen culturele gedachtengoed tot op microniveau duidelijk is. De oriëntatie op de Oosterse-islamitische cultuur is nodig om te goed te kunnen onderzoeken waar de kansen liggen op de verbinding tussen de Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving.

Religie en traditionele rollenpatronen zijn factoren die meespelen in het integratieproces van de nieuwkomer. In dit onderzoek zal hieraan ook aandacht geschonken worden. Ook zijn demografische kenmerken van invloed op het integratieproces van nieuwkomers. Deze kenmerken worden meegenomen in het onderzoek om zo te ontdekken of zij belemmerend werken in de verbinding en integratie van Syrische vrouwen op Tholen.

Het maatschappelijk participeren en arbeidsparticipatie zijn kenmerken die met elkaar verweven lijken te zijn. Vanuit de literatuur komt naar voren dat er belemmerende factoren zijn die maatschappelijke en arbeidsparticipatie in de weg staan. Dit onderzoek zal zich dan ook richten op de kansen en belemmeringen van Syrische vrouwen in hun integratieproces in de gemeente Tholen.

Sociale netwerken zijn een belangrijke factor bij de mate waarop een nieuwkomer succesvol kan zijn in een nieuwe samenleving. Hulpverleners spelen hierbij een grote rol ook bij het in beeld houden van vrouwelijke nieuwkomers. Voor dit onderzoek zal er ook gekeken worden naar de rol van de hulpverleners in het opbouwen van een sociaalnetwerk in het helpen van nieuwkomers naar werk en hun invloed op de taalverwerving van nieuwkomers. Dit onderzoek zal zich ook richten op de vrijwillige hulpverleners van Vluchtelingenhulp Tholen en het Taalhuis Tholen die zich bezighouden met de maatschappelijke begeleiding en taalverwerving van Syrische vrouwen op Tholen.

Vanuit de literatuur zijn er topics naar voren gekomen die waardevol zijn voor de formulering van interviewvragen. Deze topics geven structuur aan de interviews en zorgen voor een opbouw en brede vraagstelling met het doel dat de deelvragen en uiteindelijk de centrale hoofdvraag beantwoord kunnen worden. De topics die uit de literatuur naar voren zijn gekomen en die meegenomen worden in dit onderzoek zijn:

- Verschillen in culturele normen en waarden.
- Religie en de invloed daarvan op de integratie van de Syrische vrouw.
- Traditionele rollenpatronen.
- Sociale netwerken.
- Maatschappelijke participatie.
- Arbeidsparticipatie.
- Rol hulpverleners

Deze kernbegrippen en de daaruit voortgekomen topics zijn bijgevoegd in de bijlage van dit onderzoek.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven. De manier waarop het onderzoek uitgevoerd is, welke respondenten deel hebben genomen aan het onderzoek en de manier waarop de data verzameling, codering en de kwaliteitsborging van het onderzoek heeft plaatsgevonden.

3.1 Onderzoeksstrategie

De centrale vraag is beantwoord door het uitvoeren van een kwalitatief onderzoek. De keuze voor een kwalitatieve onderzoeksmethode is gemaakt omdat het onderzoek gaat over beleving, betekenis, ervaringen en de interpretaties van de onderzoekspopulatie. Mede door het taal en ontwikkelingsniveau van een deel van de respondentengroep was het belangrijk dat de onderzoeker zich flexibel kon opstellen en zich gaande het onderzoek kon aanpassen aan de omstandigheden van het onderzoek (Verhoeven, 2014). Doordat er gebruik gemaakt is van deze kwalitatieve onderzoeksmethode is er een meer diepgaand inzicht in de doelgroep verkregen. Dit maakt dat er vanuit het onderzoek aanbevelingen gemaakt zijn met betrekking tot innovaties en mogelijke interventies in de begeleiding van Syrische vrouwen in de gemeente Tholen.

Het onderzoek is uitgevoerd door het houden van semigestructureerde interviews onder twee respondentengroepen. De eerste respondentengroep bestaat uit hulpverleners die op professionele gronden of op vrijwillige gronden hulpverlening bieden aan Syrische vrouwen in de gemeente Tholen. De tweede respondentengroep bestaat uit Syrische vrouwen die in de gemeente Tholen woonachtig zijn.

Er zijn twaalf interviews uitgevoerd, zes interviews per respondentengroep. De interviews zijn uitgewerkt in transcripten en de verkregen informatie is gecodeerd, gelabeld en vanuit deze labels of topics is de vergelijking gemaakt met het theoretisch kader. De overeenkomsten en verschillen uit de verkregen informatie en het theoretisch kader zijn beschreven in de conclusie en vormt de basis voor de beantwoording van de centrale hoofdvraag en de deelvragen.

3.2 Dataverzamelmethode

Zoals als beschreven in de voorgaande paragraaf is voor de verzameling van informatie gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Het theoretisch kader, de centrale vraag en de deelvragen zijn gebruikt als basis voor het formuleren van de interviewvragen.

De interviews hebben face-to-face plaatsgevonden hier is voor gekozen om dat er op die manier meer vertrouwen tussen de onderzoeker en de respondent opgebouwd kon worden. De interviews zijn semigestructureerd uitgevoerd. Dit betekent dat bepaalde vragen vaststonden maar dat er ingespeeld kon worden op de verbale en non-verbale reacties van de respondenten. Het type interview wat gehanteerd is staat bekend als het zogenaamde topicinterview. De respondenten hebben allemaal aan de hand van dezelfde topic vragen gesteld gekregen waardoor er ruimte was om door te vragen. Door het hanteren van topics was het mogelijk de interviewuitkomsten makkelijk met elkaar te vergelijken (Baarda, 2014). De interviews zijn door middel van transcript volledig

uitgewerkt en anoniem verwerkt. Respondenten zijn gevraagd of zij op de hoogte gesteld willen worden van het eindresultaat van dit onderzoek.

3.3 Onderzoekspopulatie, onderzoekseenheden, respondenten en steekproef

Gezien de centrale vraag van dit onderzoek is de onderzoekspopulatie vastgesteld op Syrische vrouwen die in de gemeente Tholen wonen en hulpverleners die Syrische vrouwen begeleiden in de verbinding maken met de Nederlandse samenleving. Deze onderzoekspopulatie bestaat uit vijftig Syrische vrouwen boven de 18 jaar en vijftig professionele en vrijwillige hulpverleners vanuit verschillende werkvelden. Door voor deze onderzoekspopulatie te kiezen is de onderzoeksvraag zo volledig mogelijk beantwoord. Per respondentengroep zijn er zes personen geïnterviewd wat een totaal van twaalf interviews heeft opgeleverd.

De onderzoekseenheden zijn enerzijds Syrische vrouwen boven de 18 jaar die in de afgelopen vier jaar in gemeente Tholen zijn komen wonen in het kader van de taakstelling huisvesting statushouders. Deze vrouwen komen uit verschillende Syrische landstreken waardoor er een variatie is in de mate waarop zij zeer traditioneel of minder traditioneel leven en in opleidingsniveau. De criteria traditioneel is gemeten aan de hand van leven volgens bepaalde rollenpatronen binnen het gezin, de invloed van religie en opleidingsniveau. Hulpverleners die Syrische vrouwen begeleiden behoren ook tot de onderzoekseenheden van dit onderzoek. Deze hulpverleners variëren van professionals die Syrische vrouwen begeleiden naar werk, hen bijstaan bij migratiestress gerelateerde problematieken en vrijwilligers die maatschappelijke begeleiding bieden.

Dit onderzoek heeft gebruik gemaakt van een selecte, beredeneerde steekproef met maximale breedte. Dit betekent voor de respondentengroepen dat de Syrische vrouwen gekozen zijn vanuit verschillende achtergronden op basis van stedelijke of landelijke afkomst. Dit wil zeggen dat er gekozen is vanuit een gemixte groep Syrische vrouwen binnen de gemeente Tholen die variëren van zeer traditioneel tot zeer modern. De keuze voor een selecte steekproef is gemaakt omdat de populatie niet groot is maar daarbinnen de verscheidenheid in achtergrond en traditionele achtergrond zeer gevarieerd is. Voor de groep hulpverleners betekent dit dat er hier ook een keuze gemaakt is in hulpverleners die professioneel en hulpverleners die op vrijwillige basis begeleiding bieden bij het zelfredzaam worden in de Nederlandse samenleving. Op deze manier is de steekproef representatief voor de onderzoekspopulatie (Baarda, 2014).

3.4 Onderzoeksinstrument en data-analyse

Als onderzoeksontwerp is er gekozen voor een kwalitatief survey wat wil zeggen dat dit onderzoek uitgevoerd is door het houden van interviews. Het instrument wat gebruikt is bij het uitvoeren van de interviews is een semigestructureerde vragenlijst die gemaakt is naar aanleiding van de kernbegrippen en topics die uit het theoretisch kader voortgekomen zijn. De interviews zijn auditief geregistreerd en uitgewerkt in transcripten. De transcripten zijn door middel van open codering gelabeld en de uitkomst uit de verschillende interviews zijn met elkaar vergeleken. Door middel van axiaal coderen zijn de labels in categorieën onderverdeeld. Vanuit het axiaal coderen is de data verder selectief gecodeerd. Deze selectieve codering is uitgevoerd om de samenhang tussen de codes te analyseren en op die manier tot nieuwe informatie te komen. Op deze manier van ordenen van de gegevens en het vaststellen van de relevantie is er gekomen tot het formuleren van relevante aanbevelingen.

3.5 Betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid

Voor de betrouwbaarheid van het onderzoek is er rekening gehouden met het tijdstip en de hoeveelheid interviews die afgenomen zijn. Dit om te voorkomen dat er fouten in de interpretatie zouden optreden door vermoeidheid van de onderzoeker. Ook is er rekening gehouden met een gelijkwaardige stabiele omgeving voor de respondenten. Dit is deels bewerkstelligd door de interviews in de ochtend te plannen zodat zowel de onderzoeker als de respondent uitgerust waren. Ook zijn de interviews allemaal op dezelfde locatie, het gemeentehuis, uitgevoerd. Op deze manier konden de respondent vrij antwoorden op de interview vragen weg van de privé situatie. Er is rekening gehouden met het feit dat alle respondenten uit respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, de onderzoeker kennen als contactpersoon van de gemeente, en de invloed die dit kan hebben gehad op de antwoorden die zij hebben gegeven. Ook het gebruik van een tolk en rol van de vertaling is meegenomen als factor in zake de betrouwbaarheid van het onderzoek. Er is hierbij gedacht aan de mate van vertrouwen in de tolk, de mate van kundigheid van de tolk in het overbrengen van de boodschap zonder eigen inbreng. Bij ieder interview is er gevraagd of men bij gebruik van een tolk een anonieme, telefonische, tolk wilde gebruiken of een vrouwelijke tolk uit de Thools Syrische gemeenschap die zij vertrouwen. Doordat de vragen bedacht zijn van uit de westerse referentiekaders en de respondent antwoord vanuit andere referentiekaders kan er een discrepantie ontstaan in de interpretatie van zowel de vraag, door de respondent, als het antwoord, door de onderzoeker. Dit is ondervangen door middel van een open en nieuwsgierige houding van de onderzoeker. Door middel van een niet weten houding en doorvragen is de betrouwbaarheid van het interview verbeterd. Voor de geldigheid van het onderzoek was het van belang om door middel van doorvragen en het signaleren van non- verbaal gedrag sociaal gewenst antwoorden te herkennen.

Om de validiteit van het onderzoek te verhogen is er door de onderzoeker bij een vermoeden van sociaal wenselijk antwoorden dezelfde vraag op verschillende manieren gesteld. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek nog verder te vergroten is er rekening gehouden met het feit dat de onderzoeker tijdens het interview ongewild de respondent heeft beïnvloed door non-verbale communicatie. Ook is er rekening gehouden met het feit dat er tijdens het interview weinig ruimte was voor de respondent om na te denken over een vraag. Dit betekende zeker voor de Syrische respondenten dat zij meer tijd nodig hadden om de vragen echt te begrijpen. Om dit te ondervangen zijn er uitgebreide voorgesprekken gehouden waar de thema's en manier van vraagstelling aan hen is uitgelegd.

Ter verhoging van de betrouwbaarheid en de validiteit is het onderzoek aangeboden aan twee medestudenten, de opdrachtgever en een Syrische vrouw en is hen om feedback gevraagd. De feedback is meegenomen ter verbetering van de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. De interviewvragen zijn in een pilot uitgetest op een collega en een Syrische vrouw. Op die manier is getest of de vragen en de volgorde van de vragen een logisch opvolging hadden. Aan de hand van de pilot zijn de topics en vragen aangepast.

De gemeente Tholen heeft signalen vanuit de hulpverlening dat Syrische vrouwen in de gemeente Tholen moeite hebben om goed te integreren in de Thoolse samenleving. Zij blijven achter in maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. Na het uitvoeren van dit onderzoek en de

uitwerking van de onderzoeksgegevens zijn er bruikbare nieuwe toepasbare theorieën waarmee hulpverleners Syrische vrouwen kunnen helpen met het maken van de verbinding tussen hun eigen culturele normen en waarden en de Nederlandse culturele normen en waarden. Dit onderzoek is bruikbaar voor alle organisaties die zich bezighouden met de integratie van Syrische vrouwen. Voor iedere gemeente in Nederland kan de uitkomst van dit onderzoek van belang zijn met name voor de klantmanagers van Sociale Diensten en om beter te kunnen aansluiten bij de behoeften van Syrische vrouwen zodat zij geactiveerd kunnen worden. Hulpverlenende instanties kunnen de uitkomst van dit onderzoek gebruiken in de aansluiting vinden binnen de gezinnen van Syrische vrouwen waardoor er meer de verbinding gemaakt kan worden tussen het systeem van de Syrische vrouw en de samenleving. De mate van bruikbaarheid van dit onderzoek is verhoogd door nauwe samenwerking met de opdrachtgever.

3.6 Ethische aspecten

Bij de aanvang van het interview is er duidelijk uitgelegd dat het interview geheel vertrouwelijk en anoniem is. Dat de onderzoeker en de eventuele tolk die bij het interview aanwezig is een integriteitsverklaring hebben getekend wat betekent dat er buiten de interviewruimte niet gecommuniceerd wordt wat er besproken is. Om de anonimiteit te verhogen zijn de interviews niet aansluitend gehouden zodat de respondenten elkaar ook niet tegen zijn gekomen. Er is aan de respondenten gevraagd of zij op de hoogte gesteld willen worden van de uitkomst van dit onderzoek.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt het verloop van het veldwerk en de resultaten vanuit de interviews beschreven. De resultaten uit de interviews worden beschreven per topic en per respondentengroep. Hiernaast zal er nog een differentiatie zijn in de tweede respondentengroep, Syrische vrouwen, op traditionele rollenpatronen en scholing. Vervolgens wordt er een vergelijking gemaakt die in de discussie wordt beschreven.

4.1 Verloop veldwerk

Tijdens het interviewen van respondentengroep één, kwam naar voren dat de hulpverleners makkelijk sociaal gewenst antwoord gaven op de gestelde vragen. Dit was moeilijk te doorbreken omdat de hulpverleners zeer open staan richting de doelgroep. Bij de vraag “denkt u dat het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving?” “Was het antwoord “nee, ik heb geen probleem met een hoofddoek. Ik respecteer anderen” Dit is ondervangen door voorgesprekken te houden. In deze gesprekken is uitgelegd dat het onderzoek bedoeld is om belemmeringen in de verbinding tussen de Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving inzichtelijk te maken. Om om te zoeken naar de kansen om deze verbinding te verbeteren. Tijdens het interviewen van respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, bleek de mate van ontwikkeling van de vrouwen van invloed te zijn op de interviews. De laag of niet geschoolde vrouwen begrepen de vragen niet, of kende ook in hun eigen taal de betekenis niet van bepaalde woorden. Om dit te ondervangen zijn er uitgebreide voorgesprekken geweest met de deelnemers van respondentengroep twee. In deze gesprekken zijn thema’s en vragen uitgelegd. Ook is de manier van vraagstelling hierdoor aangepast. Vragen over culturele normen en waarden zijn bijvoorbeeld meer persoonlijk gemaakt. Dit door te vragen waar een vrouw in Syrië aan moet voldoen om geaccepteerd te worden. Ook bleek bij het gebruiken van een tolk uit de Syrische gemeenschap, dat er discussie tussen de tolk en de respondent plaatsvond over gestelde vragen. Hierdoor waren er twijfels of het antwoord van de respondent of van de tolk was. Om dit te ondervangen is er verder gebruik gemaakt van onafhankelijke anonieme tolken. Voor het onderzoek bleek de keuze voor een selecte, beredeneerde steekproef met maximale breedte een goede keuze. Door de variatie binnen de respondentengroepen is er op zo’n breed mogelijk vlak informatie vergaard. Voor respondentengroep twee was de steekproef gevarieerd van professionele hulpverleners naar vrijwillige hulpverleners in de maatschappelijke begeleiding. Bij respondentengroep twee was de steekproef gemaakt op de verdeling traditioneel tot zeer traditioneel- niet tot laag geschoold, gemiddeld traditioneel tot modern- laag tot middelbaar geschoold en modern tot zeer modern- middelbaar tot universitair geschoold.

4.2 Resultaten per topic

De resultaten van het veldwerk worden per topic beschreven. De topics die behandeld worden zijn: verschillen in culturele normen en waarden, religie en de invloed daarvan op de integratie van de Syrische vrouw, traditionele rollenpatronen, sociale netwerken, maatschappelijke participatie, arbeidsparticipatie en de rol hulpverleners.

4.2.1 Verschillen in culturele normen en waarden

Voor wat betreft de verschillen in culturele normen en waarden tussen de Syrische en de Nederlandse cultuur, wordt de gelijkheid van man en vrouw in Nederland als het belangrijkste verschil in cultuur benoemd door alle respondenten. Ook gelijkwaardigheid in het mogen hebben

van een mening is benoemd als belangrijk punt. Vier van de zes Syrische respondenten geven aan niet op gelijke voet te staan met hun partner. Eén respondent geeft zelfs aan dat mannen het leven van vrouwen controleren. Alle respondenten uit groep één en twee geven aan dat vrouwen in de Syrische cultuur ondergeschikt zijn aan de man. Alle respondenten geven aan dat Syriërs over het algemeen minder geëmancipeerd zijn dan Nederlanders. De Syrische vrouwen uit respondentengroep twee benoemen de vrijheid van de vrouw in Nederland om te mogen gaan studeren en daarna te gaan werken. Ook geven zij aan dat het in Nederland gewoon is dat beide partners buitenshuis werken en de zorgtaken thuis delen. Eén respondent uit groep twee vertelde: *“in Nederland ben ik als vrouw iets waard”*

4.2.2 Religie en de invloed op de integratie van de Syrische vrouw

Op vragen gericht op de invloed van religie op de integratie van de Syrische vrouw in de Thoolse samenleving werd vanuit respondentengroep één, de hulpverleners, vier keer benoemd dat het dragen van een hoofddoek belemmerend kan werken op het integratieproces. Daarnaast werd het reformatorische en conservatieve klimaat op Tholen ook als belemmerend aangemerkt. Vanuit respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, werd drie keer het dragen van een hoofddoek als belemmerend voor de integratie gezien. In beide respondenten groepen werd het man-vrouw rollenpatroon vanuit religieus oogpunt en het feit dat de man het eerst overal mee eens moet zijn als belemmerend ervaren om de verbinding met de samenleving te maken. Beide respondenten groepen konden geen positieve factoren benoemen waar religie een positieve invloed heeft op het integratieproces van de Syrische vrouwen in de Thoolse samenleving

4.2.3 Traditionele rollenpatronen

Over traditionele rollenpatronen zeggen elf van de twaalf respondenten dat Syrische vrouwen vanuit hun cultuur een ondergeschikte rol hebben aan de man. Eén respondent, een zeer traditionele Syrische vrouw, heeft hier geen antwoord op gegeven. De traditionele rollenpatronen zijn door alle respondenten uit groep één, de hulpverleners, benoemd als belemmerende factor in het maken van de verbinding van de Syrische vrouw en de Thoolse samenleving. Belemmeringen die benoemd zijn varieerden van somatische klachten als gevolg van onderdrukking, isolement voortvloeiend uit traditionele rollenpatronen waardoor vrouwen niet buitenshuis komen, de dominante rol van de man in het maken van contact met de buitenwereld en het feit dat vrouwen eerst alles moeten bepleiten bij hun man. Ook benoemen twee respondenten dat de traditionele inwoners van de gemeente Tholen ook niet open staan voor het opnemen van nieuwkomers wat een belemmerende werking heeft op de verbinding tussen de Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving. Het dragen van een hoofddoek wordt bij verschillende topics benoemd. Traditie kan voor vrouwen een reden zijn naast religie om een hoofddoek te dragen. Bij respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, geven drie van de zes respondenten aan dat het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving *“mensen praten makkelijker met je als je geen hoofddoek draagt”*. Eén Syrische vrouw geeft aan dat zij het makkelijker vindt om de verbinding te maken met de moderne Thoolse vrouwen dan met de traditionele Thoolse vrouwen. In de bereidheid tot het aannemen van de Nederlandse normen en waarden geven de hulpverleners uit respondentengroep één aan dat de mate van open staan voor onze normen en waarden samenhangt met de mate van traditioneel zijn. Hoe moderner en hoger opgeleid hoe makkelijker culturele normen en waarden in het dagelijkse leven geïntegreerd worden. De mate waarin vrouwen aan traditionele rollen blijven vasthouden vind ook zijn oorsprong in druk vanuit de omgeving en familie. Bij de Syrische vrouwen uit respondentengroep twee werd de vraag niet door iedereen

begrepen. Twee respondenten gaven aan open te staan om de Nederlandse normen en waarden op te nemen. *“Ik sta open voor andere culturen, ik wil moderner worden want ik wil gaan werken als coiffeur”*.

4.2.4 Sociale netwerken

Van de hulpverleners uit respondentengroep één geven alle respondenten aan dat een sterk sociaal netwerk heel belangrijk is om mee te kunnen doen in onze samenleving. Bij de Syrische vrouwen uit respondentengroep twee geven alle respondenten aan dat hulp van Nederlandse mensen voor hen erg belangrijk is om de verbinding te kunnen maken met de Thoolse samenleving. Het opbouwen van een sociaal netwerk is echter niet altijd gemakkelijk. Uit respondentengroep één, de hulpverleners, geven twee respondenten aan dat sommige van hun cliënten heeft aangegeven dat zij zich op Tholen nagekeken voelen omdat zij een hoofddoek dragen. Bij de Syrische vrouwen uit respondentengroep twee geeft één respondent, laag geschoold, zonder sociaal netwerk, aan dat het dragen van een hoofddoek geen belemmering is in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Eén respondent, hooggeschoold, met een groot sociaal netwerk geeft aan dat Syrische vrouwen die hier een hoofddoek dragen het moeilijker hebben in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving dan een Syrische vrouw die geen hoofddoek draagt. Eén respondent, ongeschoold, met weinig tot geen sociaal netwerk geeft aan dat niemand erop let dat zij een hoofddoek op heeft en dat de hoofddoek haar niet belemmert in het maken van een verbinding met de Thoolse samenleving. Alle respondenten uit beide groepen geven aan dat het niet spreken van de taal een belemmering is in het opbouwen en onderhouden van een Nederlands sociaal netwerk. Elf van de twaalf respondenten geven aan dat het traditionele rollenpatroon belemmerend werkt in het maken van verbinding met de Thoolse samenleving en het opbouwen van een sociaal netwerk. Dit omdat traditionele vrouwen zich met name binnenshuis bevinden en weinig naar buiten gaan. *“Ik heb geen Nederlands en geen Syrisch netwerk en ik heb daar ook geen tijd voor, ik ben druk met mijn kinderen”*. Vanuit respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, geeft één respondent aan weinig netwerk te hebben maar dat zij geen hulp wil bij het uitbreiden van haar netwerk. Eén respondent geeft aan geen tijd te hebben om een netwerk op te bouwen omdat zij voor het huishouden en de kinderen moet zorgen. *“Een activiteit waar ik mijn kind kan meenemen dat zou leuk zijn, maar mijn kind is daar te druk voor dus kan ik niet”*. Twee respondenten geven aan dat de vrouwen die moeilijk contact maken met de Nederlandse samenleving hierbij geholpen moeten worden. Het sociaal netwerk wordt door de hulpverleners uit respondentengroep één gezien als kruiwagen bij het vinden van een baan, belangrijk bij het leren van de Nederlandse taal en het leveren van positieve rolmodellen. *“Een warme deken om de persoon of het gezin heen dan krijg je een mooie wisselwerking”*. De Syrische vrouwen uit respondentengroep twee die een Thools sociaal netwerk hebben geven aan dat dit netwerk voor hen heel belangrijk is in de weg vinden in de Nederlandse cultuur en regels. De hulpverleners uit respondentengroep één geven aan dat het ontbreken van een sociaal netwerk maakt dat vrouwen geen houvast hebben, achterstand krijgen in het leren van de taal en vereenzamen in isolement.

4.2.5 Maatschappelijke participatie

Van respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, gaf één respondent aan dat zij niet naar buiten kan omdat zij de taal niet spreekt en één respondent gaf aan dat zij geen contact kan maken omdat zij de taal niet spreekt. Beide respondenten zijn traditioneel tot zeer traditioneel en laag tot niet geschoold. De modern tot zeer modern en hooggeschoolde vrouwen geven aan dat de taal leren

spreken het allerbelangrijkste is *“zoveel mogelijk meedoen aan taalprojecten is belangrijk”*. Alle respondenten uit beide groepen geven aan dat het beheersen van de Nederlandse taal belangrijk zo niet het belangrijkste is in het maken van de verbinding met de samenleving. Elf van de twaalf respondenten geeft aan dat de traditionele Syrische rollenpatronen Syrische vrouwen belemmeren in het participeren in de Thoolse samenleving door dat deze isolement van de vrouwen bevordert. Vanuit respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, werd door vier van de zes respondenten aangegeven dat rolmodellen een belangrijke factor zijn om Syrische vrouwen te inspireren meer te willen dan thuis zitten. *“Ik denk als zij andere vrouwen iets zien doen dat ze dan ook wat willen gaan doen”*. Vanuit beide respondentengroepen wordt het woord dwang gebruikt om vrouwen die thuis zitten te activeren. Een Syrische respondent gaf aan *“Je moet die vrouwen keuze uit twee activiteiten geven om iets te gaan doen, de optie niets doen moet er niet zijn”*. Vanuit de hulpverleners werd het volgende benoemd *“druk uitoefenen om mee te doen door verplichtingen vanuit de uitkering”* Vanuit respondentengroep één, de hulpverleners, geven drie van de zes respondenten aan dat het belangrijk is de Syrische vrouwen te stimuleren dingen zelf te gaan doen zonder hun man. *“Vrouwen moeten er het voordeel van in gaan zien”*. Vrijwilligerswerk wordt door zes van de zes hulpverleners gezien als positieve factor in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Bij de Syrische vrouwen zien zes van de zes respondenten vrijwilligerswerk als positieve factor om de verbinding te maken met de Thoolse samenleving. Van deze respondenten gaven twee respondenten echter aan dat zij nu geen tijd hebben voor vrijwilligers werk omdat zij het druk hebben met zorg voor de kinderen en het huishouden.

4.2.6 Arbeidsparticipatie

Alle respondenten uit beide groepen geven aan dat het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal een belemmering is in het actief deelnemen aan de samenleving. *“Ik kan niet naar buiten want ik spreek de taal niet”* Vanuit de hulpverleners wordt trauma en somatische klachten bij vrouwen benoemd als belemmerende factor in het activeren naar participatie op de arbeidsmarkt. Alle respondenten benoemen de traditionele rollenpatronen van de vrouw als belemmerende factor om te participeren op de arbeidsmarkt. Alle respondenten uit respondentengroep één, de hulpverleners, geven aan dat de traditionele Syrische vrouwen niet gemotiveerd zijn om een betaalde baan te zoeken. Naast de belemmerende werking van zorgtaken wordt ook de onwetendheid van de vrouwen als reden gegeven *“gebrek aan motivatie door gebrek aan kennis over de financiën en de economie”* Andere belemmerende factoren die door de hulpverleners worden aangegeven zijn: trauma, mannen die eerst toestemming moeten geven voor je afspraken met de vrouw kan maken, gebrek aan vervoer, laag of ongeschoold zijn en onvoldoende kennis over deze doelgroep bij werkgevers. Verder geven drie van de hulpverleners aan dat het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt bij het vinden van werk. Van respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, vinden vier respondenten dat het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt om een baan te vinden. Als kansen worden door alle respondenten uit beide groepen focus op de Nederlandse taal benoemd en het emanciperen van Syrische vrouwen en mannen.

4.2.7 Rol hulpverleners

Uit respondentengroep twee, de Syrische vrouwen, geven alle respondenten aan dat met name de vrijwilligers van Vluchtelingenhulp Tholen voor hen heel belangrijk zijn. Dit omdat deze vrijwilligers hen actief begeleiden en helpen in het vinden van de weg in onze samenleving. *“Vluchtelingenhulp Tholen is erg belangrijk voor mij, voor het lezen van post en hulp en voor meegaan naar de dokter”*. *“Ik heb een contactpersoon Vluchtelingenhulp die komt koffiedrinken en helpt mij, zij zijn belangrijk voor mij”*. *“Als je moeilijk contact maakt is het nodig dat iemand je helpt om contact te maken”*.

Hulpverleners worden door de Syrische vrouwen gezien als belangrijk onderdeel van hun sociaal netwerk. Uit respondentengroep één, de hulpverleners, geven alle respondenten aan dat een openhouding voor andere culturen nodig is. Alle hulpverleners geven aan dat het krijgen van een training cultuursensitief werken belangrijk is. *“In het begin had ik er moeite mee, het gedrag stuitte mij tegen de borst. Als je er dan in verdiept dan snap je het gedrag wel”* Verder geven de hulpverleners aan dat een goede basistraining belangrijk is met aandacht is voor het zelfredzaam maken van cliënten.

5. Conclusies

Als logisch en aansluitend vervolg op de resultaten wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de deelvragen en de centrale hoofdvraag.

De centrale hoofdvraag van dit onderzoek is:

Welke aspecten kunnen helpend zijn voor de hulpverleners van de gemeente Tholen om de Syrische vrouwen zelfredzamer de verbinding te laten maken tussen de eigen culturele normen en waarde en de Nederlandse culturele normen en waarden?

Om de centrale hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. *Wat zijn volgens de Syrische vrouwen en de hulpverleners die hen begeleiden de verschillen in hun culturele normen en waarden?*
2. *Wat ervaren hulpverleners en Syrische vrouwen als belemmerend in het maken in de verbinding tussen Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving?*
3. *Wat is volgens de hulpverleners en de Syrische vrouwen de oorzaak van het achterblijven op de arbeidsmarkt van de Syrische vrouwen ten opzichte van de mannen.*
4. *Wat kan volgens Syrische vrouwen en hulpverleners helpend zijn om de verbinding tussen Syrische vrouwen en de samenleving te verbeteren.*

5.1 Beantwoording deelvragen

Deelvraag 1: Wat zijn volgens de Syrische vrouwen en de hulpverleners die hen begeleiden de verschillen in hun culturele normen en waarden?

Vanuit de resultaten komt naar voren dat het grootste verschil in culturele normen en waarde de positie van de vrouw is. Niet alleen de ondergeschikte rol van de vrouw ten opzichte van de man, maar ook ten opzichte van familieleden, en op maatschappelijk gebied wordt aangegeven als belangrijk verschil in culturele normen en waarden. Vanuit de Syrische culturele normen en waarden worden er traditionele rollenpatronen aangehouden die haaks staan op de culturele normen en waarden in Nederland. In Nederland zijn mannen en vrouwen meer geëmancipeerd met een meer gelijkwaardig rollenpatroon en waar de positie van de vrouw gelijkwaardig is aan die van de man.

Deelvraag 2: Wat ervaren hulpverleners en Syrische vrouwen als belemmerend in het maken in de verbinding tussen Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving?

De traditionele rollenpatronen die voor veel Syrische vrouwen in de gemeente Tholen tot het dagelijkse leven behoren zijn een belemmering in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Door de traditionele rollenpatronen leven vrouwen achter de gesloten deur van hun woning met een sociaal isolement als gevolg. Traditionele rollen worden niet alleen bij de Syrische vrouwen als belemmering gezien ook het reformatorische en conservatieve klimaat op Tholen werkt belemmerend in het maken van de verbinding tussen de Syrische vrouwen en de Thoolse samenleving. Doordat vrouwen in een isolement leven is het leren van de Nederlandse taal moeilijk en het geleerde verdwijnt snel omdat de Nederlandse taal niet gesproken wordt. Het onvoldoende of niet beheersen van de Nederlandse taal belemmert in grote mate het opbouwen van een sociaal netwerk. Het ontbreken van een sociaal netwerk maakt het maken van de verbinding met de samenleving moeilijk.

Deelvraag 3: Wat is volgens de hulpverleners en de Syrische vrouwen de oorzaak van het achterblijven op de arbeidsmarkt van de Syrische vrouwen ten opzichte van de mannen.

De traditionele rollenpatronen gebaseerd op cultuur en religie zijn van grote invloed op het achterblijven van de Syrische vrouw op de arbeidsmarkt. Syrische vrouwen zijn vanuit deze rollenpatronen minder gemotiveerd om een betaalde baan te ambiëren, de zorgtaken thuis wegen hier zwaarder. Vanuit de traditionele rollenpatronen moeten de vrouwen eerst hun zaak bepleiten bij hun man waardoor er niet direct tot afspraken gekomen kan worden wat belemmerend werkt in het vinden van een betaalde baan. Somatische klachten vanuit trauma of onderdrukking, onwetendheid over financiën en economie, het dragen van een hoofddoek, gebrek aan het beheersen van de Nederlandse taal, gebrek aan vervoer, geen of laag opgeleid zijn, onbekendheid van de doelgroep bij werkgevers, allemaal zaken die als oorzaak zijn aangemerkt in het achterblijven van de Syrische vrouwen op de arbeidsmarkt.

Deelvraag 4: Wat kan volgens Syrische vrouwen en hulpverleners helpend zijn om de verbinding tussen Syrische vrouwen en de samenleving te verbeteren.

Het bij de hand nemen en introduceren in de samenleving wordt als helpend gezien door de hulpverleners en de Syrische vrouwen. Actief helpen in het opbouwen van een sociaal netwerk is hierin belangrijk. Emancipatie van de Syrische mannen en vrouwen wordt als factor genoemd als helpend voor Syrische vrouwen om de verbinding te maken met de Thoolse samenleving. Het aanbieden van rolmodellen past hierin. Vrouwen inspireren om actief de verbinding te zoeken met de Thoolse samenleving en hierin te willen participeren. Het aanbieden van activiteiten die vrouwen inspireren om uit huis te komen worden als helpend gezien in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Om die verbinding goed tot stand te laten komen is het beheersen van de Nederlandse taal een belangrijke factor. Extra focus op taalbeheersing en het doen van vrijwilligerswerk kan hierbij helpend zijn. Dwang vanuit de participatiewet om te participeren kan in gevallen van angst om uit de veilige eigen omgeving te treden, of uit beperkingen vanuit de traditionele rollenpatronen, helpend zijn om de verbinding toch te maken met de Thoolse samenleving. Educatie en voorlichting over financiën en economie, arbeidsmarkt werking en het volgen van een opleiding helpen Syrische vrouwen om de verbinding met de samenleving te verbeteren.

5.2 Beantwoording centrale hoofdvraag

Centrale hoofdvraag: Welke aspecten kunnen helpend zijn voor de hulpverleners van de gemeente Tholen om de Syrische vrouwen zelfredzamer de verbinding te laten maken tussen de eigen culturele normen en waarde en de Nederlandse culturele normen en waarden?

Om de Syrische vrouwen zelfredzamer de verbinding te laten maken met de Nederlandse culturele normen en waarden is emancipatie van de zowel de Syrische man als de Syrische vrouw een belangrijk aspect. Een verbinding is echter wederkerig, de bekendheid in de samenleving van de Syrische vrouw en haar culturele normen en waarden is hierin een belangrijk aspect. Inzetten op kennismaken is daarom een aspect die Syrische vrouwen helpen om zelfredzamer de verbinding te maken met de Nederlandse culturele normen en waarden. Het inzetten van rolmodellen die vrouwen inspireren zelfredzamer te worden binnen de Nederlandse samenleving. Focus op de beheersing van de Nederlandse taal. Activiteiten buitenshuis hebben. Het hebben van een sociaal netwerk. Kennis hebben van de financiële huishouding en de Nederlandse economie zijn allemaal

aspecten die de Syrische vrouwen helpen om zelfredzamer de verbinding te maken tussen de eigen culturele normen en waarden en de Nederlandse culturele normen en waarden.

6. Discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek tegen het theoretisch kader gehouden en worden verschillen en overeenkomsten en verbindingen tussen topics beschreven.

6.1 Methodische discussie

Interpretatie van resultaten

Van invloed op de dataverzameling was de voorzichtigheid van de hulpverleners in het kritisch zijn richting de Syrische vrouwen. Maatschappelijke belemmeringen werden geregeld beantwoord met de persoonlijke visie van de hulpverleners. Met name als de culturele achtergronden en de eventuele belemmeringen in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving ter sprake kwam, werd er terughoudend en voorzichtig geantwoord. Om dit te ondervangen is dit opgenomen in de voorgesprekken met de respondenten uit de hulpverlenersgroep. Dit betekent echter niet dat de antwoorden van de hulpverleners daardoor niet gekleurd zijn en daardoor wat rooskleuriger zijn dan de antwoorden die de Syrische vrouwen zelf hebben gegeven. Bij de Syrische vrouwen zijn de taalbarrière en interculturele aspecten van invloed geweest bij de dataverzameling. Mening van tolken die de antwoorden van de respondenten kleurden. Verschillen in denkpatronen tussen westers denken en anders denken kunnen, ondanks aanpassingen in de interviewvragen, van invloed zijn geweest op de verkregen informatie.

Beperkingen van het huidige onderzoek

Plannen is ook het testen van de eigen flexibiliteit van de onderzoeker, zeker het plannen van activiteiten waar derden bij betrokken zijn. De planning die ik gemaakt had om mijn onderzoek uit te voeren werd te niet gedaan doordat respondenten de afspraak waren vergeten. Hierdoor moesten er nieuwe afspraken gemaakt worden. Dit hield ook in dat er opnieuw een ruimte gereserveerd moest worden en de tolk geregeld moest worden. Dit maakte dat ook de gemaakte planning voor het uitwerken van de transcripten irrelevant was geworden. Tijdens de uitvoering van de interviews merkte ik bij de hulpverleners dat ik met name bij cultuursensitieve vragen dat ik erg mijn best moest doen om antwoord op mijn vraag te krijgen. Er werd gezegd 'om de hete brij heen gedraaid'. Hierdoor merkte ik dat ik als onderzoeker erg sturend werd in de vragen die ik stelde. Om dit te voorkomen en de antwoorden van de respondenten zo zuiver mogelijk te houden heb ik daarom voorgesprekken ingepland. Tijdens deze gesprekken is het doel van het onderzoek besproken hierna werden de vragen vrijer beantwoord. Ondanks het houden van een proefinterview en het aanpassen van vragen, is er geen rekening gehouden met het feit dat de ongeschoolde Syrische respondenten de vraagstelling niet begrepen. Ook door uitleg van de vragen met behulp van een tolk werden sommige vragen niet begrepen waardoor er ook geen antwoord gegeven kon worden. Dit heeft erin geresulteerd dat de respondentengroep Syrische vrouwen onderverdeeld zijn in traditioneel tot zeer traditioneel- niet tot laag geschoold, gemiddeld traditioneel tot modern- laag tot middelbaar geschoold en modern tot zeer modern- middelbaar tot universitair geschoold.

Betrouwbaarheid

De onderzoeker heeft zoveel mogelijk geprobeerd toevallige fouten uit het onderzoek te halen. Ondanks alle aanpassingen in de manier van interviewen en het aanpassen van het gebruik van tolken uit het eigen netwerk naar anonieme tolken is het niet uit te sluiten dat respondenten vragen niet begrepen hebben. Ook is het niet uit te sluiten dat er ruis heeft plaatsgevonden in de vertaling van de vragen en antwoorden bij gebruik van een tolk.

Interne validiteit

Om dit onderzoek zoveel mogelijk te vrijwaren van systematische fouten zijn de interviewvragen vooraf aangeboden aan een Nederlandse hulpverlener en een Syrische vrouw. Beide geen respondenten in de uitvoering van het onderzoek. Daarnaast is het interview ook nog door een klasgenoot gelezen. De feedback op het interview is gebruikt om de vragen aan te passen. Toch bleek dat het beantwoorden van de vragen met name voor de ongeschoolde Syrische vrouwen in enkele gevallen niet mogelijk was omdat zij de vraag en de context niet begrepen.

Externe validiteit

De onderzoekspopulatie bestaat uit vijfendertig Syrische vrouwen boven de 18 jaar en vijftientwintig professionele en vrijwillige hulpverleners vanuit verschillende werkvelden. Het onderzoek heeft zich echter beperkt tot een kleine groep respondenten, zes hulpverleners en zes Syrische vrouwen. Ondanks dat er bij beide respondentengroepen gekeken is naar een zo groot mogelijke variatie blijft het de vraag of de uitkomst hetzelfde is met een andere keuze van respondenten.

6.2 Inhoudelijke interpretatie van de onderzoeksconclusies

De resultaten en conclusies van het onderzoek worden tegen het theoretisch kader gehouden en verschillen, overeenkomsten en verbindingen tussen de topics worden in de volgende sub-paragrafen beschreven.

6.1.2 Verschillen in culturele normen en waarden

Emeritus-hoogleraar Koo van der Wal (2018) beschrijft in zijn cultuurfilosofische verkenning “opzoek naar de ziel van Europa” het volgende; de Franse revolutie heeft een belangrijke rol gespeeld in de nieuwe ideeën over mens, recht en staat. Deze nieuwe ideeën hebben hun weg gevonden in de zinspreuk van de Franse revolutie “Vrijheid, gelijkheid en broederschap” als ook in de ‘Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger’ dit waren de grondslagen van de nieuwe Europese samenleving. Vanuit de nieuwe grondslagen is Nederland uitgegroeid tot een liberaal land waarin kernwaarden zoals persoonlijke ontplooiing, autonomie, en geestelijke groei centraal staan (Van Praag, 1999). Volgens onderzoek van het Cultureel Plan Bureau, “Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden” (2006). Staat de islam bekend als een egalitaire religie met name omdat de islam tegen privileges is die hun oorsprong vinden in afstamming, rijkdom, ras en geboorte. Echter bestaan er binnen de islam drie categorieën mensen die geen gelijke rechten hebben, een daarvan is de categorie vrouwen. Vanuit de resultaten blijken cultuur, religie en traditionele rollenpatronen met elkaar verweven te zijn. Verwesterlijking is vooral het overnemen van westerse normen en waarden en dan in deze met name in de betrekking van de man-vrouwrelatie dit raakt direct de kern van de cultuur (Eldering, 2003). Vanuit de resultaten komt duidelijk naar voren dat de grondslagen van de Europese samenleving en met name de liberale Nederlandse kernwaarden als belangrijkste verschil in culturele normen en waarden worden gezien door zowel de Syrische vrouwen als de hulpverleners. De Syrische vrouwen geven letterlijk aan dat zij zich in Nederland iets waard voelen en dat vrouwen in Nederland een grotere mate van vrijheid hebben. Nederlandse vrouwen staan op gelijke voet met de man, zij mogen studeren en daarna gaan werken en de zorgtaken worden gedeeld.

6.1.3 Religie en de invloed op de integratie van de Syrische vrouw

Vanuit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat zowel de Syrische vrouwen als de hulpverleners aangeven dat het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt op het

integratieproces van Syrische vrouwen. Dit wordt beaamd vanuit het onderzoek van het Cultureel Plan Bureau “Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden” (2006). Dit onderzoek stelt dat het voor moslima vrouwen relevant is dat zij een achterstand op de arbeidsmarkt hebben door het dragen van een hoofddoek of andere gezichtsbedekking. Uit de resultaten wordt ook de onderschikte rol van de vrouw op religieuze grondslag aangegeven als belemmerend aspect op het integratieproces. Dit wordt ook benoemd in het onderzoek van het Cultureel Plan Bureau (2006) waar aangehaald wordt dat volgens de islam de vrouw geen gelijke rechten heeft. Tevens komt uit de resultaten naar voren dat het reformatorische en conservatieve klimaat op Tholen als belemmerend wordt ervaren. In de theorie lezen we dat de Thoolse samenleving een gemeenschap is die behoort tot de zogenaamde ‘Bible Belt’. Dit houdt in dat de Thoolse gemeenschap als orthodoxe protestantse gemeenschap, wordt gedefinieerd als een gesloten gemeenschap binnen de Nederlandse samenleving (Ruijs, Hautvast, Van der Velde, Knippenberg, & Hulscher, 2010)

6.1.4 Traditionele rollenpatronen

Hulpverleners en de Syrische vrouwen geven aan dat de traditionele rollenpatronen bij de Syrische vrouwen belemmerend werken in het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Isolement voortvloeiend uit traditionele rollenpatronen waardoor vrouwen niet buiten de deur komen. Dit maakt het moeilijk voor vrouwen om de verbinding te maken met de Thoolse samenleving. Door dit isolement leren zij ook moeilijker de Nederlandse taal te beheersen wat als belangrijkste aspect gezien wordt in het maken van de verbinding met de samenleving. Wat ook uit het onderzoek naar voren komt is dat hoe traditioneler de rollenpatronen hoe lager opgeleid de vrouwen zijn. Uit de theorie blijkt dat vrouwen van niet westerse afkomst die niet geboren zijn in Nederland minder open staan voor de combinatie van kinderen en werken. Zij zijn vaak ook minder hoog opgeleid wat participatie in onze samenleving belemmert met name ook op het gebied van taalverwerving. Door achterstand in de beheersing van de Nederlandse taal zijn deze vrouwen niet in staat om volledig te participeren in onze samenleving (Keuzenkamp & Merens, 2006). Verder komt uit de resultaten naar voren dat de dominante rol van de man in het maken van contact met de buitenwereld, en het feit dat vrouwen eerst alles moeten bepleiten bij hun man, aspecten zijn die het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving belemmeren. De theorie zegt dat Syrische vrouwen uit een land komen waar traditionele rollenpatronen heersend zijn en de man als kostwinner gezien wordt. Vrouwen hebben in deze rolverdeling de zorgtaak voor de kinderen en huishouden. Voor zowel de mannen als de vrouwen is het moeilijk om deze patronen te doorbreken (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). Volgens onderzoek van Harvard University (2009) is de grootste kloof tussen moslims en de westerse cultuur religie, de man vrouw rollen en seksuele rollen. Dit zijn dan ook de punten waarop de grootse weerstand gevonden wordt in het overnemen van de westerse normen en waarden (Inglehart & Norris, 2009). Vanuit de resultaten komt naar voren dat de moderne tot zeer moderne Syrische vrouwen die in het thuisland geen traditionele rollenpatronen volgden, makkelijker de verbinding maken tussen hun eigen culturele normen en waarden en de Nederlandse culturele normen en waarden.

6.1.5. Sociale netwerken

“Een warme deken om de persoon of het gezin heen dan krijg je een mooie wisselwerking”. Het hebben van een sociaal netwerk is van grote invloed in de mate van het maken van de verbinding met de Thoolse samenleving. Uit de resultaten blijkt dat de Syrische vrouwen in de gemeente Tholen met een groot sociaal netwerk goed de verbinding maken met de samenleving. Een sociaal

netwerk is een groot onderdeel van het maken van de verbinding maar werkt ook verdiepend. Er is meer kans om te kunnen participeren in de samenleving door de invloed van een sociaal netwerk op het vinden van een betaalde baan of vrijwilligerswerk. Vanuit de theorie wordt dit bevestigd, zo lezen we dat sociale netwerken van wezenlijk belang zijn bij het vinden van een baan, in een publicatie van het Kennisplatform Integratie en Samenleving “Wat werkt bij arbeidsparticipatie statushouders” (2018) wordt specifiek het nut van het sociale netwerk benoemd. Hulpverleners geven aan dat het ontbreken van een sociaal netwerk maakt dat vrouwen geen houvast hebben, achterstand krijgen in het leren van de taal en vereenzamen in isolement. In het onderzoek “Vluchtelingenwerk Integratie barometer 2018” van het Verwey-Jonker instituut komt dit onderwerp vaak terug in de interviews. Het spreken van de taal, een nieuw sociaal leven in de nieuwe cultuur opbouwen en de belemmeringen die zij hierin ondervinden. Om nieuwe contacten te maken voor het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk is het spreken van de taal cruciaal. Het leren van een nieuwe taal gaat beter en sneller als er een netwerk is waarbinnen je de nieuwe taal kunt oefenen. Contact met Nederlanders zorgt voor een snellere beheersing van de Nederlandse taal. Een Nederlands sociaal netwerk helpt ook bij het vinden van een arbeidsplek. Het opbouwen van een sociaal netwerk loopt bij de respondenten in dit onderzoek nogal uiteen. Factoren die van invloed zijn op de opbouw van een sociaal netwerk zijn het aansluiten bij verenigingen, sporten, het bezoeken van bedrijven, deelnemen aan informele taaltrajecten zoals een taalcafé kortom veelvuldig contact met Nederlanders (Kahman, De Winter-Kocak, & Razenberg, 2018). Ondanks dit belang van een netwerk komt uit het resultaat van het onderzoek ook naar voren dat met name de vrouwen die geen tot weinig netwerk hebben ook het minst gemotiveerd zijn in het opbouwen van een sociaal netwerk. *“Een activiteit waar ik mijn kind kan meenemen dat zou leuk zijn maar mijn kind is daar te druk voor dus kan ik niet”*. *“Ik heb geen Nederlands en geen Syrisch netwerk en ik heb daar ook geen tijd voor, ik ben druk met mijn kinderen”*.

6.1.6 Maatschappelijke participatie

“Ik denk als zij andere vrouwen iets zien doen dat ze dan ook wat willen gaan doen”. Rolmodellen zijn belangrijk als mensen zich moeten leren handhaven in een cultuur. Kinderen leren dat door het nadoen van hun ouders en andere rolmodellen in hun leven. Volgens Hofstede (2017) is in een nieuwe cultuur de nieuwkomer min of meer een kind wat kan leiden tot een scala aan emoties zoals; gevoelens van machteloosheid, angst en vijandigheid richting de nieuwe leefomgeving. Uit de resultaten van het onderzoek worden de positieve effecten van rolmodellen meerder malen benoemd. Ook geven hulpverleners aan dat somatische klachten een belemmerende rol hebben in mee doen in de maatschappij. Cultuurschokken brengen psychische klachten met zich mee en kunnen ook zorgen voor somatische klachten en kunnen zo heftig zijn dat mensen niet meer kunnen functioneren en kan het zelfs leiden tot het plegen van zelfmoord. Activering van deze vrouwen door de gemeente of maatschappelijke organisaties is belangrijk zodat de participatiekansen van deze vrouwen groter en de kans op een sociaal isolement kleiner wordt (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). Traditionele rollenpatronen hebben ook een belemmerende werking op de maatschappelijke participatie van Syrische vrouwen. Door gebrek aan contact met Nederlanders is het leren van de Nederlandse taal erg moeilijk. Om mee te kunnen doen aan de Nederlandse samenleving is beheersing van de Nederlandse taal nodig en om de Nederlandse taal te leren spreken is maatschappelijke participatie noodzakelijk. Zowel de hulpverleners als de Syrische vrouwen geven aan dat Syrische vrouwen in een isolement ‘gedwongen’ moeten worden te participeren in de maatschappij. *“Je moet die vrouwen keuze uit twee activiteiten geven om iets te*

gaan doen, de optie niets doen moet er niet zijn” is een citaat uit het onderzoek gegeven door een moderne Syrische vrouw. De moderne Syrische vrouwen uit het onderzoek geven aan dat het beheersen van de Nederlandse taal het allerbelangrijkst aspect is om maatschappelijk te kunnen participeren. *“Zoveel mogelijk meedoen aan taalprojecten is belangrijk”*. Vanuit de theorie wordt het belang van het beheersen van de taal onderschreven de component van dwang is echter niet terug te vinden in de theorie. Vrijwilligerswerk wordt als belangrijk onderdeel gezien om zowel de taal te leren, een sociaal netwerk op te bouwen en om maatschappelijk te participeren. Uit de resultaten blijkt dat alle deelnemers aan het onderzoek het erover eens zijn dat vrijwilligerswerk belangrijk is. Saillant detail is dat de zeer traditionele deelnemers geen vrijwilligerswerk doen en ook niet gemotiveerd zijn dit in de nabije toekomst te gaan doen.

6.1.7 Arbeidsparticipatie

Er bevinden zich veel belemmeringen op de weg naar arbeidsparticipatie van de Syrische vrouwen in de gemeente Tholen. Vanuit de resultaten wordt als belangrijke belemmering de traditionele rollenpatronen benoemd. In het boek *“De Samenleving”* van Macionis, Peper en Van der Leun (2016, 3^e druk) lezen we dat veranderingen in de non-materiele cultuur langzamer veranderen dan de technologische ontwikkelingen. Zo zal de ontwikkeling van nieuwe onderdelen in de cultuur zoals bijvoorbeeld ‘reageerbuisbaby’s zich sneller voltrekken dan dat ideeën over opvoeden veranderen, men noemt dit een cultuurlag. Dit geeft aan dat het veranderen van de traditionele rollenpatronen een langzaam proces is. Zoals al eerder benoemd is volgens onderzoek van Harvard University (2009) de grootste kloof tussen moslims en de westerse cultuur religie, de man vrouw rollen en seksuele rollen. Dit zijn dan ook de punten waarop de grootste weerstand gevonden wordt in het overnemen van de westerse normen en waarden (Inglehart & Norris, 2009). Traditionele rollenpatronen hebben dus een belemmerende werking op het vinden van een baan voor niet Westerse vrouwen en ze zijn ook niet makkelijk te doorbreken. Verder komen er vanuit de resultaten aspecten als trauma, laag of niet opgeleid zijn ook nog aan bod als aspecten die arbeidsparticipatie van Syrische vrouwen bemoeilijken. Ook onvoldoende kennis van financiële zaken van de Nederlandse economie bij de Syrische vrouwen is aangemerkt als oorzaak waardoor vrouwen minder snel participeren op de arbeidsmarkt.

6.1.8 Rol hulpverleners

“Ik heb een contactpersoon van Vluchtelingenhulp die komt koffiedrinken en helpt mij, zij zijn belangrijk voor mij”. Hulpverleners zijn een belangrijk onderdeel in het netwerk van de Syrische vrouw in de gemeente Tholen. De hulpverleners van Vluchtelingenhulp Tholen worden door de Syrische vrouwen gezien als contactpersonen die hen helpen de weg te leren kennen in de samenleving. *“Vluchtelingenhulp Tholen is erg belangrijk voor mij, voor het lezen van post en hulp en voor meegaan naar de dokter”*. Als nieuwkomer in een nieuwe culturele omgeving is het belangrijk een nieuw sociaal netwerk op te bouwen. In het onderzoek *“Vluchtelingenwerk Integratie barometer 2018”* van het Verwey-Jonker instituut komt dit onderwerp vaak terug in de interviews. Hulpverleners zijn de eerste mensen in het nieuwe sociale netwerk van nieuwkomers en dus van Syrische vrouwen. De grootste taak voor veel migranten in deze is om de verschillen te vinden tussen wat zij echt zelf willen en wat er van hun verwacht wordt door de familie. In de begeleiding van migrantengezinnen vraagt dit van de hulpverlener de innerlijke ruimte om vrij te zijn van oordeel en om met respect en invoelingsvermogen te accepteren waar de cliënt mee komt (Scheffers, 2012). Vanuit de resultaten van dit onderzoek geven hulpverleners aan dat cultuursensitief kunnen werken

belangrijk is om Syrische vrouwen goed te kunnen begeleiden bij hun integratieproces. *“In het begin had ik er moeite mee, het gedrag stuitte mij tegen de borst. Als je er dan in verdiept dan snap je het gedrag wel”* Vanuit de theorie wordt ook onderschreven hoe belangrijk de rol van vrijwillige hulpverleners is bij het maken van de verbinding met de Nederlandse samenleving. Vrijwilligers werken aan het opbouwen van sociale netwerken voor nieuwkomers. Door de laagdrempeligheid werkt dit juist goed met vrijwilligers omdat zij makkelijk een ingang hebben in het gezin. Ook kunnen gemeenten via deze vrijwilligers vrouwen nog in beeld houden die zij niet meer in beeld hebben vanuit de uitkering. Dit vraagt wel dat de vrijwilligers daar voldoende op toegerust zijn (Razenberg, Kahman, & De Gruijter, 2018). Persoonlijke begeleiding wordt in het onderzoek van Klaver, Mallee, Odé en Smit (2015) als fundamentele succesfactor aangegeven. Deze persoonlijke begeleiding omvat alle sociale gebieden van hulp bij het inrichten tot kennismaken met de wijk. Hierdoor wordt de kans op problemen voor nieuwkomers verkleind.

6.3 Feedback opdrachtgever

De feedback van de opdrachtgever is aan dit onderzoek toegevoegd in bijlage 1. De opdrachtgever van het onderzoek is Diana van de Velde- Duine van de gemeente Tholen. Omdat ik zelf de inhoudelijk specialist ben op het gebied van integratie in de gemeente Tholen heb ik het onderzoek naar eigen inzicht kunnen uitvoeren. Bij behoefte aan contact zijn er momenten ingepland om het onderzoek en de voortgang er van met de opdrachtgever te bespreken.

6.4 Evaluatie van het onderzoeksproces en het eigen onderzoeksgedrag

In deze paragraaf wordt het onderzoeksproces geëvalueerd. Er wordt gekeken naar het eigen onderzoeksproces, het onderzoekresultaat en het eigen onderzoeksgedrag.

Het vinden van de juiste onderzoeksvraag was een moeizaam proces. Er waren zoveel mogelijkheden om te onderzoeken maar na verschillende gesprekken met collega's en vrijwilligers is er een onderzoeksvraag geformuleerd. Het vormen van een theoretisch kader was tijdrovend en dan met name om dat er zoveel te vinden is. En het is allemaal relevant en interessant waardoor ik meer tijd lezend heb doorgebracht dan wat ik gepland had. Voor het onderzoek vond ik een uitgebreid theoretisch kader van macro, meso naar micro wel noodzakelijk.

Het veldwerk verliep direct goed. Voor beide respondenten groepen kon ik snel deelnemers vinden. Met name bij de respondenten groep Syrische vrouwen was ik geraakt door het vertrouwen wat er in mij getoond werd. Dit benoem ik omdat het bijzonder is dat zij zich zo open hebben opgesteld voor dit onderzoek daar ik ook een andere rol vervul in hun leven, namelijk als ambtenaar bij de gemeente Tholen.

Tijdens de uitvoering van de interviews liep ik tegen de volgende problemen op bij de respondentengroep Syrische vrouwen. Ik had onvoldoende rekening gehouden met het lage niveau van sommige deelnemers waardoor zij vragen niet begrepen. Dit heb ik opgelost door ruime voorgesprekken te houden waar ik vragen eerst heb uitgelegd. Ook heb ik tijdens de voorgesprekken benadrukt dat het antwoord wat zij zouden geven op de vragen geen directe gevolgen voor hun zou hebben. Ik heb uitgelegd dat ik vooral op zoek was naar hun beleving en hun verhaal dat er dus geen foute antwoorden waren die gegeven konden worden. Ook merkte ik dat het gebruik van tolken uit het eigen sociale netwerk invloed had op de antwoorden die gegeven werden. De tolk ging in discussie met de respondent waardoor antwoorden anders werden. Dit is aangepast door geen

tolken uit het eigen sociale netwerk meer te gebruiken. Dit waren aspecten die ik mij bij de aanvang van het onderzoek onvoldoende had gerealiseerd. Bij de respondentengroep hulpverleners viel het mij op dat zij moeite hadden met antwoorden op cultuur sensitieve vragen. Er werd niet geantwoord vanuit wat zij zagen maar meer vanuit wat zij zelf als gewenst zagen. Zo werd bijvoorbeeld op de vraag of het dragen van een hoofddoek belemmerend werkt op de arbeidsparticipatie voorzichtig gereageerd. Een antwoord was bijvoorbeeld “nee dat denk ik niet want ik heb geen probleem met een hoofddoek, ik heb respect voor iedereen”. Dit heb ik opgelost door ook met de hulpverleners een voorgesprek te hebben waarin ik heb uitgelegd dat ik in de vragen niet op zoek was naar hoe zij er persoonlijk in stonden maar wat hun ervaring was in de maatschappij.

Door een flexibele houding en door direct aanpassingen te maken in de manier van interviewen en het aanpassen van de vragen ben ik van mening dat ik over het algemeen eerlijke antwoorden heb gekregen. Als ik terugkijk op de interview vragen zou ik bij een volgend onderzoek nog beter de hoofdvraag en de deelvragen erbij houden bij het aanpassen van de vragen want ik denk dat ik dan een nog beter gericht onderzoek kan afleveren.

Opvallend aan het onderzoeksresultaat vind ik dat de Syrische vrouwen veel kritischer zijn op hun eigen integratieproces dan de hulpverleners. Zij waren ook veel harder in hun oordeel en hadden straffere oplossingen om Syrische vrouwen uit hun isolement te halen. Waar de hulpverleners voorzichtig waren en vooral “politiek correcte” antwoorden leken te geven waren de Syrische vrouwen minder terughoudend. Bijvoorbeeld waren de Syrische vrouwen niet terughoudend dat zij ervaren dat hun hoofddoek belemmerend werkt in het maken van de verbinding.

Door de aanpassingen in het onderzoek, de intensievere voorgesprekken, het aanpassen van de vragen en het vervangen van tolken uit het eigen sociale netwerk voor anonieme tolken, is de validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek verbeterd.

Vanaf de start van mijn onderzoek heb ik een zelfkritische houding aangehouden. Dit heb ik gedaan door mijn onderzoeksvoorstel en interviewvragen voor te leggen aan collega's en klasgenoten en hen om feedback te vragen. Ook tijdens de uitvoering van het onderzoek heb ik geregeld zaken besproken waar ik tegen aan liep. Ook heb ik bij twijfel over antwoorden bij sommige vragen deze vraag gesteld aan niet aan het onderzoek deelnemende Syrische vrouwen. Dit met de vraag hoe realistisch is het dat vrouwen hierop eerlijk een antwoord gaan geven en wat hebben ze nodig om wel een eerlijk antwoord te durven geven. Ik heb dit gedaan vanuit de gedachte dat ik de diepere gronden vanuit een andere cultuur misschien mis. Als de zoetwatervis aan de zoutwatervis vraagt waar hij in zwemt is het antwoord ook ‘water’. Dit doorvragen zie ik zelf ook als een vorm van respect naar de respondenten, dat ik als onderzoeker, ook de integriteit heb om er alles aan te doen dat hun antwoord recht doet aan de vraag. Een Syrische vrouw gaf in het interview aan dat ze het eigenlijk te druk had met haar kinderen om mee te doen aan dit onderzoek maar dat ze het voor mij deed omdat ik er altijd ben voor haar. Ondanks dat het mij raakte en ik haar dankbaar was voor haar deelname voelde ik mij ook bezwaard. Het heeft mij er nog meer van bewust gemaakt dat ik de mogelijkheid tot het zeggen van nee de volgende keer nog nadrukkelijker moet aangeven. Voor wat betreft het onderzoeksverslag heb ik mijn uiterste best gedaan een zo goed mogelijk verslag te schrijven uit respect aan de opdrachtgever en de respondenten. Dat zij het meest profijt mogen hebben van de uitkomst van dit onderzoek.

7. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk zijn naar aanleiding van resultaten de conclusie en de discussie verschillende aanbevelingen geformuleerd met het doel de integratiekansen van Syrische vrouwen op Tholen te verbeteren.

7.1 Emancipatie Syrische vrouwen en mannen

Inzetten op interventies die zowel de Syrische vrouwen als de Syrische mannen helpen emanciperen.

Een workshop “De Nederlandse economie, wat betekent die voor jou?” zou hierin helpend kunnen zijn. Een uitleg over de consequenties van een éénpersoons inkomen voor een gezin. Hierdoor wordt duidelijk wat er op financieel gebied te winnen valt. Hierin ook meenemen de mogelijkheden voor vrouwen op de arbeidsmarkt en scholing en regelingen met betrekking tot kinderopvang.

Workshops budgetteren voor vrouwen, wat komt er binnen wat moet er betaald worden en hoe beheer ik het huishoudboekje. Deze workshop is een logisch vervolg op de workshop “De Nederlandse economie, wat betekent die voor jou?”

Activiteiten voor vrouwen zoals een multiculturele praatgroep voor vrouwen waarin zij rolmodellen voorgeschoteld krijgen. Vrouwen laten vertellen wat hun beroep inhoudt, wat ze er leuk aan vinden en hoe ze dit combineren met hun gezin.

7.2 Sociale netwerken

Inzet sociale omgeving

Actief inzetten op het opbouwen van een sociaal netwerk door inzetten van de directe burens. Bij het plaatsen van nieuwkomers in een buurt op voorhand een info avond organiseren in de woning. Waar komen de nieuwe bewoners vandaan, waarom zijn zij hier. Welke burens willen actief een rol spelen in het wegwijs maken van de nieuwkomer. Dit alles onder het genot van een hapje en een drankje uit de cultuur van de nieuwkomer. Na de verhuizing voorstellen bij de burens zodat er al actief een begin is van een sociaalnetwerk.

7.3 Investeren in taal

Investeren in taal kan op verschillende manieren zo kan de gemeente Tholen taal ervaringsplaatsen beschikbaar stellen. Hiermee geven zij ook een boodschap af aan het bedrijfsleven om hiervoor open te staan. Door een dagbesteding waar dagelijks contact met Nederlandse mensen mogelijk is wordt het spreken van de Nederlandse taal verbeterd.

Meer inzetten op het doen van gestructureerd vrijwilligerswerk door Syrische vrouwen. Hierdoor komen vrouwen meer in de gelegenheid Nederlands te spreken. Met gestructureerd wordt bedoeld dat het vrijwilligerswerk gevolgd en geëvalueerd wordt en dat het vrijwilligerswerk helpt in het maken van stappen richting een betaalde baan.

7.3 Bekend maakt beminde

Integreren is wederkerig wat betekent dat zowel de Syrische vrouw als de Thoolse samenleving daar klaar voor moet zijn. Naast het inzetten op interventies voor de Syrische vrouwen ook inzetten op interventies gericht op de Thoolse samenleving. De gemeente Tholen kan inzetten op bekend maken van de doelgroep bij het bedrijfsleven. Dit kan door het organiseren van een speeddate

tussen werkgevers en Syrische vrouwen. Het is dan ook van belang dat werkgevers op de hoogte zijn van alle tools die ingezet kunnen worden zoals een jobcoach en/ of loonkostensubsidie.

Het inzetten van vrijwilligers of van professionele maatjes in het begeleiden naar het vinden van werk is een optie. Vanuit de resultaten komt namelijk naar voren dat vrouwen bij de hand genomen moeten worden.

Om de doelgroep meer bekendheid te geven binnen de Thoolse samenleving is inzetten van Social Media een middel. Aanhaken bij bekende Thoolse vloggers is daarin een mogelijkheid.

7.4 Hulpverleners

Zowel de resultaten als de theorie geven aan dat hulpverleners cultuursensitief moeten kunnen werken om mensen uit een andere cultuur goed te kunnen helpen. Een aanbeveling is daarom zeker om alle hulpverleners, zowel de professionals als de vrijwilligers trainingen in cultuursensitief werken aan te bieden met het doel de hulpverlening aan Syrische vrouwen te verbeteren.

Bronnenlijst

- Baarda, B. (2014). *Dit is Onderzoek!* Groningen: Noordhoff.
- BPSW. (2016). *Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker*. Utrecht: Revon B.V.
- De Jong, & Berg. (2015). *De kracht van oplossingen*. Pearson.
- Eendrachtbode. (2018, juli 5). *Eendrachtbode nieuwsblad voor Tholen en Sint Philipsland*. Retrieved from Eendrachtbode: <https://www.eendrachtbode.nl/nieuws/algemeen/22875/stichting-tholen-ontmoet-wil-dat-iedereen-mekoare-leer-kenne>
- Eldering, L. (2003). *Wat is er misgegaan*. Retrieved from RUG: http://dnpprepo.ub.rug.nl/1845/1/CDV_2003_lente_p131_Eldering.pdf
- Geerse, J. (2018). Samen zoeken naar werkzame verhalen. *Vakblad Sociaal Werk*, 16,17,18.
- Gemeente Tholen. (2016, februari 4). *De missie en visie van de gemeente Tholen*. Retrieved from gemeente Tholen: <https://www.tholen.nl/inwoners/over-tholen/de-missie-en-visie-van-de-gemeente-tholen>
- Gemeente Tholen. (2018). *Coalitieprogramma*. Retrieved from Gemeente Tholen: [file:///C:/Users/Sylvia/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Coalitieprogramma%20Samen%20Leven%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Sylvia/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Coalitieprogramma%20Samen%20Leven%20(1).pdf)
- Hamdi, A., Van Kapel, M., & Bellaart, H. (2017). *Bereikt en geholpen*. Kennisplatform Integratie&Samenlevng.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2017). *Allemaal andersdenkenden (41ste druk)*. Steenwijk: Business contact.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2009, februari 28). *Muslim integration into Western cultures: Between origins and destinations*. Cambridge, Massachusetts: Harvard Kennedy School. Retrieved from SSRN: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=1880700860311040670680950000801111100040110910520610610100871181260270700860061001190370111250631160000981030260750860980161080200750070330720070821150871120670040570180671160660080900720721130640810881131020991>
- Kahman, M., De Winter-Kocak, S., & Razenberg, I. (2018). *Vluchtelingenwerk Integratiebarometer 2018*. Utrecht: VluchtelingenWerk Nederland.
- Kennisplatform Integratie & Samenleving. (2016, mei 13). *Wijkteam bereikt inwoner van niet-westerse afkomst niet*. Retrieved from kis.nl: <https://www.kis.nl/artikel/wijkteam-bereikt-inwoner-van-niet-westerse-afkomst-niet>

- Keuzenkamp, S., & Merens, A. (2006, maart). *Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau. Retrieved from docplayer: <http://docplayer.nl/56561697-Sociale-atlas-van-vrouwen-uit-etnische-minderheden.html>
- Klaver, J., Mallee, L., Odé, A., & Smit, W. (2015, december). *Eind rapport integratie statushouders Integratie van statushouders op lokaal niveau*. Amsterdam: Regioplan. Retrieved from regioplan: https://www.regioplan.nl/media/pdf/id/1543/file_name/15161-eindrapport-integratie-statushouders-op-lokaal-niveau-regioplan-10dec15.pdf
- Macionis, J., Peper, B., & Van der Leun, J. (2016). *De samenleving (3de druk)*. Amsterdam: Pearson.
- Muller, R. (2014, juni 1). *Ik kan het zelf wel*. Goes: Vluchtelingenwerk Goes/Noord Beveland. Retrieved from Surfsharekit: <https://surfsharekit.nl/dl/hz/24b79e05-724c-4def-bec2-557ad2730cb5/8020a056-227f-4a56-a13f-2d251298313b>
- Ozyurt, S. S. (2009). *Living islam in Non-Muslim spaces: How Religiosity of Muslim Immigrant Women Affect Their Cultural and Civic Integration in Western Societies*. San Diego: University of California.
- Razenberg, I., Kahman, M., & De Gruijter, M. (2018, februari). *Barrières en mogelijkheden voor de arbeidsparticipatie van vluchtelingenvrouwen*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. Retrieved from Kennisplatform Integratie & Samenleving: <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/barrieres-mogelijkheden-arbeidsparticipatie-vluchtelingenvrouwen.pdf>
- Rijksoverheid. (2018). *Asielbeleid*. Retrieved from Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/huisvesting-asielzoekers-met-verblijfsvergunning>
- Ruijs, L. M., Hautvast, J. A., Van der Velde, K., Knippenberg, H., & Hulscher, M. (2010, juni 25). *Religious subgroups influencing vaccination coverage in de Dutch Bible belt*. Retrieved from BMC Medicine: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-11-102>
- Scheffers, M. (2012). *Sterk met een vitaal netwerk*. Bussum: Coutinho.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2018). *Syriërs in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2018, juni). *Syriërs nog helemaal aan het begin van hun Integratie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau. Retrieved from SCP: https://www.scp.nl/Nieuws/Syriers_nog_helemaal_aan_begin_van_hun_integratie
- Van den Enden, T., De Winter-Kocak, S., Booijnk, M., & De Gruijter, M. (2018, oktober 8). *Wat werkt bij het bevorderen van arbeidsparticipatie van statushouders*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. Retrieved from KIS: https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/wat_werkt-arbeidsparticipatie_statushouders-corr.pdf

Van der Wal, K. (2018). *Op zoek naar de ziel van Europa*. Den Bosch: Gompel&Svacina.

Van Praag, C. (1999). De multiculturele samenleving. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 465.

Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek, 5de druk*. Den Haag: Boom Lemma.

Bijlage 1 Feedback verslag opdrachtgever

Tijdens het onderzoek heeft Sylvia zelfstandig gewerkt. Omdat zij de inhoudsdeskundige is over het onderwerp verliep dit prima. Sylvia heeft me regelmatig bijgepraat en op de hoogte gehouden waar ze mee bezig was. Voordat zij iets moest inleveren kreeg ik altijd de gelegenheid om het door te lezen en eventueel feedback of aanvullingen te geven.

Het inplannen van uitgebreide voorgesprekken met de Syrische respondenten, waarbij de thema's en manier van vraagstelling is uitgelegd, vind ik erg sterk en is een verbetering voor de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Het onderzoeksverslag vind ik goed en logisch opgebouwd. De onderbouwing van de conclusies zijn herkenbaar en ook niet heel verrassend. Met name de traditionele rollenverdeling binnen de Islam blijkt belemmerend voor Syrische vrouwen om verbinding te maken met de Thoolse samenleving. De herkenbaarheid zit voor mij in het feit dat er raakvlakken zijn met de reformatorische cultuur welke Sylvia op een respectvolle en integere wijze heeft benoemd in haar onderzoeksverslag.

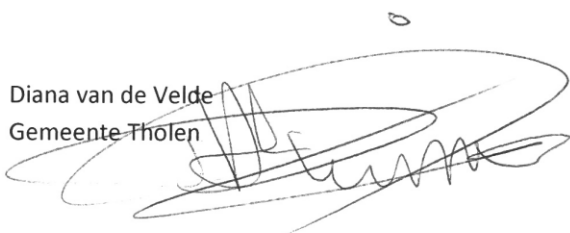
De aanbeveling die ik als eerste zou willen oppakken is de inzet op het sociale netwerk. Het informeren van aanstaande burens kan veel onduidelijkheid voorkomen. Nu komt het regelmatig voor dat er onrust is vanwege de onbekendheid over de nieuwkomers en hun cultuur. Als je hierdoor ook een begin kan maken met het opbouwen van een sociaal netwerk heb je al een mooie stap gemaakt.

Investeren in taal door het inzetten van taal ervaringsplaatsen binnen de organisatie van de gemeente Tholen is een aanbeveling die realiseerbaar is. Daar zullen wel een aantal zaken voor geregeld moeten worden maar zoals Sylvia ook aangeeft, wanneer je als gemeente verwacht van bedrijven dat ze nieuwkomers opnemen in hun bedrijf, moet je zelf wel het goede voorbeeld geven.

In het algemeen vind ik de aanbevelingen die Sylvia doet bruikbaar en realiseerbaar. De ervaringen die Sylvia de afgelopen jaren heeft opgedaan in haar werk en de resultaten van dit onderzoek hebben zeker bijgedragen aan de haalbaarheid van deze aanbevelingen. Hierdoor is er ook vertrouwen dat het oppakken van de aanbevelingen leiden tot het gewenste resultaat.

Tot slot wil ik Sylvia bedanken voor haar inzet en enthousiasme tijdens de uitvoering van het onderzoek. Door haar grote betrokkenheid en bevlogenheid heeft de gemeente Tholen nu een aantal richtlijnen hoe de begeleiding van Syrische vrouwen verder vorm gegeven kan worden.

Diana van de Velde
Gemeente Tholen

Bijlage 2 uitgewerkt interview

Transcript hulpverlener	
Naam interviewer:	Sylvia Rook
Naam geïnterviewde:	XXXX
Datum van het interview:	19-02-2019
Tijdstip van het interview:	13:00
Lengte interview in minuten:	43.04 min.
Geslacht van geïnterviewde:	man
Onderwerp:	Syrische vrouw
Overage info	XXXXXXXXX

Gesproken tekst	Open codes
Interviewer: Goedemiddag neem plaats. We hebben al een voorgesprek gehad waar al het 1 en ander besproken is. Dit gesprek wordt opgenomen is dat akkoord.	
Geïnterviewde: Ja hoor	
Interviewer: Dit gesprek duurt ongeveer 45 minuten het gesprek is anoniem. Je doet mee aan dit onderzoek vanuit je rol als vrijwilliger bij vluchtelingen hulp Tholen waar jij onder andere Syrische gezinnen begeleid klopt dat?	
Geïnterviewde: ja	
Interviewer: Het is de bedoeling dat je antwoord geeft op de vraag zoals jij die voelt of beleefd niet hoe het sociaal wenselijk geacht wordt hangt geen oordeel aan wat je vertelt en als interviewer stel ik mij niet wetend op wat betekent dat ik vragen kan stellen waarvan jij denkt dat weet je toch al maar in voor dit interview weet ik het. Eigenlijk niet. Oké. Nou dan gaan we beginnen. Met de eerste vraag. Wat kun jij vertellen over onze eigen culturele normen en waarden?	
Geïnterviewde: Ja, hebben we nog wel eigen culturele normen waarden vraag ik me wel eens af [lacht]	
Interviewer: Hoe zie jij die	
Geïnterviewde: ja	
Interviewer: wat wat zie jij echt als Nederlandse?	
Geïnterviewde: Echt typisch Nederlands [denkt na] nou ik ik denk dat wij als zo geïntegreerd zijn in andere culturen dat ik geeneens meer weet op te noemen wat is nou is typisch Nederlands nee wat is nou typisch Nederlands is dat eh [denkt na] is dat hutspot eten of eh he?	
Interviewer: ja	
Geïnterviewde: of dat soort dingen of is dat eh ehe eh met gezin tentje op vakantie gaan of in de caravan is dat typisch Nederlands? Eh ik weet het niet ik	

Interviewer: ja, en als je eh wat wat verder kijkt naar onze culturele normen en waarden in de zin van man, vrouw verhoudingen en ehh ehh ja rollenposities in de maatschappij	
Geïnterviewde: ja ja kijk is dat Nederlands? Natuurlijk man ja man vrouw dat eh geloof zeker dat in man vrouw relatie is dat typisch Nederlands he ..[denkt en twijfelt lijkt erg te zoeken naar antwoord] dat vrouwen het gewoon ook net zoveel in te brengen hebben als een man ja ... is dat typisch Nederlands [toon stelt dit in vraag] misschien westers ... maar ja ...dat zekerdaar zie je zeker verschil met eh met eh natuurlijk eh Aziatische landen of Afrikaanse landen [ja] waar het natuurlijk totaal anders is [ja] ja dat wel	
Interviewer:ok ,eh jij werkt met eh Syrische mensen [ja] werk jij voor vluchtelingen hulp Tholen en wat kun jij vertellen over de Syrische normen en waarden wat je daarvan ziet?	
Geïnterviewde: Ja, dat is toch heel anders	
Interviewer:ja	
Geïnterviewde: ja kijk wat ik gezien heb en eh he ik heb twee Syrische gezinnen een echtpaar ieder geval en een gezin groot gezin, ja dat zijn toc hele andere normen waarden, Vrouw heb daar eigenlijkvrijwel niets in te brengen, laat ik het maar zo zeggen.	
Interviewer: ja en eh is dat bij alletwee die gezinnen zo of eh?	
Geïnterviewde: eeh de één wat meer dan bij de ander	
Interviewer: ok	
Geïnterviewde: ja dus 1 gezin das gewoon man vrouw zeg maar die hebben geen kinderen	
Interviewer: ja [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: en daar is het wel wel inderdaad maaar...je ziet toch de vrouw is ondergeschikt aan de man	
Interviewer: ja [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: en de vrouw heb toch maar te zeggen wat de man wil	
Interviewer: ja en eh waar zie jij dat aan?	
Geïnterviewde: Ja dat zie je gewoon aan het hele gedrag van een vrouw	
Interviewer: ok [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: die vrouw praat niet uit zichzelf [ja] he eeh als de man uitgepraat is de man vraag t ehh hoe denk jij er bijvoorbeeld over of wat vind jij er van nou dan praat een vrouw	
Interviewer: ja want die gezinnen die je dan eh eh begeleidt zijn dat qua traditie dezelfde of zeg je nou de 1 is wat moderner dan de ander	

Geïnterviewde: nee de ene de ene zeg maar dat stel dat is wel toch wel wat lichter in denken als ik het zo mag zeggen dan het andere gezin het andere gezin is echt je=a heel ehh ja echt gewoon ja zeg maar orthodox eh moslimgezin. Eh waarin het ook niet is ehh 1 man 1 vrouw nee eh 1 man 3 vrouwen eh ja hoop kinderen en zo en dat ken je echt wel merken dat de vrouw daar HELEMAAL eigenlijk niets in te brengen heb de vrouw durft geeneens iets te zeggen	
Interviewer: ja en eh wat begrijp eh zijn er ook dingen in die cultuur dat je ehm zeg maar zegt van nou hier begrijp ik echt helemaal niks van? Of dat je dat dingen ziet die je moeilijk vindt om die met je zelf met je eigen....	
Geïnterviewde: nou ik vind eh daar heb ik best wel moeite mee van eh van eh ..[denkt na] dat een man bijvoorbeeld 3 vrouwen heb en dan laat hij 1 vrouw hier komen en dan zet hij alles in het werk om zijn tweede vrouw eh straks ook nog zijn derde vrouw ook te laten komen. He zijn kinderen van dei vrouw ja dat gaat mij persoonlijk gaat dat veels te ver	
Interviewer: ja [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: ja dat gaat mij persoonlijk veels te ver ik denk het is hier we hebben hier de normen en waarden 1 vrouw 1 man Geen gtwee vrouwen dus eh dan een keus moet maken	
Interviewer: ja, en eh eh zie jij ook bij hun ehh dat zij eh zich daar in onbegrepen voelen door onze maatschappij in hun culturele normen en waarden binnen e gezinnen waar jij komt?	
Geïnterviewde: Ja eh ik heb het er wel over natuurlijk en eh he en eh ook de mannen zelf ze zijn hier toch wel weer al een aantal jaren die gaan ook steeds meer zien hoe het in onze westerse maatschappij is. Dus dat zien ze ook wel dat eh he ik ben er ook wel eerlijk in dat het niet de gewoonte is om ehh 3 vrouwen bijvoorbeeld te hebben. [lacht] he eh ik bene r ook wel eerlijk dat ik er eigenlijk ook niet in geloof om een tweede en een derde vrouw over te laten komen hier naar toe	
Interviewer: nee	
Geïnterviewde: he maar ja kijk ik ben er wel ik ben er voor om die mensen te helpen en als ze vragen hebben nou ok ben je er voor he ja we hebben mail contact app contact of persoonlijk contact dus..... ja dat laat ik het voor de rest aan hun over natuurlijk.	
Interviewer: ja	
Geïnterviewde: he maar ja Ik zeg wel hoe ik er over denk!	
Interviewer: ja ja [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: dat vind ik ook wel dat dat moet, dat kan ook wel	
Interviewer: ja [stilte zodat de respondent verder praat over de vraag]	
Geïnterviewde: ja want ze wonen hier	
Interviewer: ja eh maar eh ehals je dan kijkt naar die Syrische vrouw he uit die gezinnen	

Geïnterviewde: ja	
Interviewer: ehh zie je dat die eh eh toch wel moeite hebben om eh eh zeg maar hier in onze samenleving eh te leven vanuit de cultuur van waaruit zij komen en dat ze zich eh eh daardoor misschien iets terug trekken of zich he onbegrepen voelen	
Geïnterviewde: Dat is best moeilijk, he dat ik eh zeg dat eh stel ik geloof best dat die Syrische vrouw gelukkig is. He eh ze doet vrijwilligerswerk en he ze is best op haar plaats, ze voelt zich begrepen ze voelt zich geaccepteerd tussen alle Nederlandse vrouwen dus ik geloof wel dat zij gelukkig is	
Interviewer: ja en dat is dan die moderne vrouw?	
Geïnterviewde: ja dat is die wat moderne he dat stel die andere vrouw krijg ik eerlijk gezegd geen hoogte van [nee] nee ik weet niet of zij gelukkig is ze ze als ik wat vraag dan geeft ze antwoord terug eh de taal is nog hopeloos he, eh kinderen die veel later gekomen zijn spreken al beter Nederlands dan die Syrische vrouw. Ik eh verwacht ook niet dat ze wel buiten komt of zo eh de man doet de boodschappen he eeh he die gaat overal achterheen naar school voor de kinderen enzovoort enzovoort dus nee ik eeh heb soms ook wel een het idee be je vraag ik me ook wel eens inderdaad af ben jij wel echt gelukkig hier>?voel je je wel gelukkig of voel je soms een tweederangs burger want jouw man die heb een tweede en derde vrouw die hij wil laten komen dan denk k ja wat gaat er door jou heen vrouwtje [ja] ja [ja]	
Interviewer: en ehm even kijken eh eh heb jij zelf een geloof wat jj beleid?	
Geïnterviewde: ja ik ben christelijk	
Interviewer: en hoe belangrijk is dat voor jou	
Geïnterviewde: Dat is voor mij heel belangrijk God staat in mijn leven op de eerste plaats. En eh ja dat is mijn hu vast ja dat leef ik mee [ja] ja daar sta ik mee op en daar ga ik mee naar bed [ja]	
Interviewer: En zie ji verschillen f overeenkomsten als jij bij gezinnen komt die die ook geloven maar	
Geïnterviewde: Moslim geloven bedoel je	
Interviewer: ja Moslim geloven	
Geïnterviewde: ja ik zie best heel veel verschillen en ja ik heb theologie zelf gestudeerd dus he dat valt het je misschien extra op ja kijk de koran is een heel ander boek dan de bijbel ik ken zelf de koran ook wel he ik heb er best wel veel in moeten studeren tijdens mijn studie tijd dus eh ik zie best heel veel verschillen maar kijk een mens blijft een mens dat vind ik een belangrijkste he wie het ook is he dan dan eh m dat gaat voor alles [ja]	
Interviewer: zie je ook overeenkomsten eh eh in in eh bij de mensen waar je	
Geïnterviewde: Nou niet zoveel eigenlijk nee niet zoveel overeenkomsten met eh met zeg maar de bijbel en de koran nee[nee] dat qua gewoontes niet zo nee	

Interviewer: maar zie jij voor jou is het niet belemmerend heb ik zo het idee dat eh eh dat je als gelovige christen eh zeg maar bij moslim gezinnen helpt en je hebt ook niet het idee dat dt je daardoor minder gewenst bent in de gezinnen	
Geïnterviewde: Nee nee helemaal niet, nee ze weten dat ik Christen ben he dat dat ben wat dat aangaat een open boek [ja] en eh ze weten ook dat eh ik werk ook veel met collega's samen die moslim zijn of hindoe of eh nee dat is totaal geen totaal geen beletsel het gaat mij om de mens zelf [ja ja] he en dat ze hier een plekje kunnen vinden en eh om hier te kunnen integreren ik ben wel volop voor de integratie dt ze echt wel integreren en niet dat ze een eigen eh eigen groepjes vormen zeg maar een eigen gemeenschap blijven vormen [nee] zoals je in ed stad vaak ziet he daar heb je een Turkse gemeenschap Marokkaanse gemeenschap zie je [ja] ja kijk dat ben ik geen voorstander van	
Interviewer: Nee, jij ziet meer dat voor je he het ideaal beeld hoe het in Amerika is overal vandaan komen maar als eerste ben je Amerikaan [ja]	
Geïnterviewde: Gewoon geïntegreerd dan ben je Nederlander en nou ja dat je daarbij nog een andere Nationaliteit prima maar je bent hier nederlander he ja eh je moet je ook zoveel mogelijk aanpassen aan die cultuur die hier heerst ja	
Interviewer: J en eh eh Als je dat zo zegt verwacht jij dat dat dan al ou lukken bij die eerste generatie die hier nu is dat zover integreert dat die	
Geïnterviewde: Dat denk ik niet de kinderen wel zoveel de thuis er je weet wat ik bedoel he de kinderen, meisje van 18 jaar die die ja die hier in Nederland komt en die en totaal uit het veld geslagen is van eh heir is het zo anders dat is voor een jonge meid een heel cultuur verschil dus ja die integreren wel di8e die h ja dat dat gaat wel maar ja het is voor de voor de binnen het gezin s dat natuurlijk niet goed he dan krijg je strubbelingen dat is denk ik met meisjes erger dan met jongens die gaan vaak in e traditie van vader voort he die worden ook zo weer opgevoed ja dat kan ik ook merken aan dat gezin de jongens die zijn tocjh wel belangrijker dan dan eh de meiden ja	
Interviewer: En voor die jongens zeg jij van nou daar is et makkelijker om hier zeg maar de weg te vinden dan voor de meisjes en voor de vrouwen	
Geïnterviewde: Ja dat denk ik wel eh meisjes zitten al met de hoofddoek den je al he denk je dat is maar een klein iets maar ja ze zien hier al die westerse meiden met lang haar of kort haar, geverfd haar en he zien ze lekker eh in het zwembad of o het strand en zelf lopen ze in een eh gewaad met een ho9ofdoek voor he dat lijkt me wel heel moeilijk voor die meisjes [ja] ontzettend moeilijk	
Interviewer: Nou we toch op die hoofddoek komen, in hoeverre denk ji dat dat dragen van een hoofddoek belemmerend werkt in de intergatie van Syrische vrouwen op Tholen?	
Geïnterviewde: ja kijk ik denk niet dt daat echt belemmerend is maar kijk als iemand zich daar prettig in voelt ja al draagt hi 10 hoofdoeken dat maakt mij niet uit. Ik denk e dat zeg maar de generatie er na de jongeren generatie ja dat e daar heel voorzichtig moet zijn om het daar niet op te leggen van het moet he want ja ik denk dat je daar je kinderen kwijt raakt op een gegeven moment dan aan ze toch hun eigen weg zoeken van eh ik wil dit niet meer ik... ja	
Interviewer: Ja maar als je nou kijkt naar die Syrische vrouwen, dan laten we de kinderen even maar die Syrische vrouwen die hier zitten en neem dan even	

die vrouw uit da traditionele gezin {ja} die draagt een hoofdoek [altijd] die heeft een lange blauwe jas aan [ja, altijd] ehm in hoeverre denk je dat ook belemmert dat mensen in de omgeving contact met haar opnemen is dat een belemmering of zeg je dat maakt eigenlijk niet zo uit.	
Geïnterviewde: nee dat den ik niet zoals ik het inschat zoals hier in Tholen geloof ik niet dat dat een belemmering is er lopen wel meer mensen met een hoofddoek en eh Tholen heeft ook wel een groep Marokkanen gehad die deden dat ook dus ik den niet dat dat een belemmering is alleen die vrouwen is zo moeilijk om te integreren want die komt haast niet buiten de deur. Omdat de man alles doet	
Interviewer: Ja dus je zegt eigenlijk de grootste belemmering zie jij niet in de hoofddoek maar in het feit dat de man alles doet wat buitenshuis geregeld moet worden	
Geïnterviewde: ja	
Interviewer: dus dat is eigenlijk een veel grotere belemmering dan die hoofddoek	
Geïnterviewde: Ja	
Interviewer: En eh eigenlijk heb je het net al een beetje gezegd want eh is de volgende vraag in hoeverre ervaar je dat de Syrische vrouw volgens het geloof binnen het gezin op gelijke voet staat met de man binnen het gezin	
Geïnterviewde: Ja ee dat staat ze niet nee het is ook ja het is volgens de koran natuurlijk he hun leven he dat proberen ze he volgens de koran te leven en ja in de koran hebben vrouwen niet de positie als een man [nee] nee en daar is de bijbel natuurlijk heel anders daar zijn man en vrouw precies gelijk [ja] maar ja dat kan je echt merken	
Interviewer: Ja ebn dat zeg jij dat staat ook echt gewoon zo in de koran	
Geïnterviewde: Ja dat staat zo in de koran omschreven	
Interviewer: ja en merk je daar dan ook nog he want dat hoorde ik je net ook zeggen dat er ook nog eh wel verschil in zit of je dat hele traditionele gezin hebt of de wat modernere die zijn ok wel moslimn maar daar is dat minder	
Geïnterviewde: Ja daar is dat minder	
Interviewer: en is dat dan idat die ook minder streng zijn in hun geloof?	
Geïnterviewde: ja kijk de gezinnen die ik ken die ho9duen zich wel bijvoorbeeld aan de ramadan he daar houden ze zich aan vast en dat geloof ik ook wel dat ze dat wel et hun haart doen als ik het zo bekijk en het er over heb dan geloof ik dat wel maar ik denk dat dat eh die toch meer ja oog hebben va eh eh we kunnen niet alles vast houden zoals het in ons land allemaal ging we zitten nu in een andere land he die zie je er meer5 voor open staan ondanks dat ze er toch wel hun eigen gewoontes en tradities toch nog wel vast willen houden maar dat kan ook he dat stel waar ik het ook over heb is ook gewoon 1 man en 1 vrouw geen 2 vrouwen of 3 vrouwen nee dat is gewoon he dus ja kijk ik heb er zelf geen moeite mee als hun iets van hun eigen tradities gewoon vast houden he van hun gewoontes en ja ik denk dat die vrouw dat die zich ook	

prettig voelt met haar hoofddoek, dat is ze in Syrie ook gewend en dat wil ze hier ook nog volhouden of ze het in de toekomst nog vol blijft houden weet ik niet. Maar ja ik denk niet dat dat echt een eeh een belemmering hoeft te zijn voor nadere integratie en zo	
Interviewer: Nee dat is dus volgens jou ook wel een eeh eh een verschil tussen de positie van de vrouw binnen het gezin naar mate er een gezin traditioneler en meer gelovig en meer aan de regels van het geloof hangen dan bij de moderne he hoe moderner en he minder strikt aan het geloof gehangen wordt des te beter is de positie van de vrouw in het gezin	
Geïnterviewde: Ja des te beter dat kun je echt merken	
Interviewer: ja en ehm ...als we kijken van het traditioneel zijn van Syrische vrouwen, waaraan definieer jij dat traditioneel zijn waar zie jij dat aan of iemand heel traditioneel is of iets minder?	
Geïnterviewde: Ja eigenlijk wat ik al zei de kleding ook de onderdanigheid een man knipt en de vrouw doet het he , ik zie dat zelf als ik er ben dan is het eh de man doet niks de vrouw ehh de man knipt en er wordt thee o tafel gezet of hup er wordt koek op tafel gezet en he eh laat je wat vallen en het knip en de vrouw ruimt het o en dat soort dingen he ja denk ik mijn vrouw zou zeggen van heee [lacht uitbundig] ruim het zelf op, kom eens uit je luie stoel [lacht]	
Interviewer: ja ja ja dat zie ik Nederlandse vrouwen. Hoewel er zullen best ook Nederlandse vrouwen zijn die dat doen maar de meeste denk k niet	
Geïnterviewde: dat denk ik niet en dat hoeft ook niet ook he	
Interviewer: En hoe traditioneel vind je eigenlijk de Thoolse samenleving, als we kijken de randstad	
Geïnterviewde: Ja ik heb best wel vergelijk eh {denkt na} de Thoolse samenleving 4 en dat vindt ik juist wel een pluspunt is wel hoofdzakelijk een christelijke samenleving he en dat eh dat hoeft natuurlijk geen belemmering voor iets te zijn ofzo het straalt wel een stukje rust uit dat merk ik wel he dat eh zondags bijvoorbeeld al je ziet al niemand werken of mensen die niet aan het geloof doen die passen zich aan en eh ik heb zelf hier ook een vriend wonen die doet niks aan het geloof maar ja hij vind het heerlijk hier zondags heerlijk rustig en eh ja gewoon iedereen een stuk stilte rus niets hoeft he eh ja alles mag niets hoeft ja dat vindt ik dat valt me ok op dat geeft me rust dat doet het voor mij persoonlijk ook	
Interviewer: Dus dat zie je ook als traditie, de zondagsrust	
Geïnterviewde: ja dat je gewoon hoe men omgaat met elkaar ja ja	
Interviewer: en zie je dat ok wel terug en dan heb ik het over de Thoolse samenleving heb i dus alle woonkernen van Tholen he zie je dt ook terug in eh de wat traditionelere gedachtegang toch van ook van de man vrouw patronen dat het ook heir in de Thoolse samenleving best nog wel geaccepteerd is dat je als vrouw meerde zorgtaken voor je rekening neemt	
Geïnterviewde: Ja je ziet het in sommige gezinnen nog wel maar het wordt steeds miner hoor dat merk ik wel het wordt steeds minder je merkt wel hoe verder je het eiland op gaat [begint te lachen] dat loopt zo langzaam op hoe	

meer je van de buitenwereld he ...dan merk je toch wel dat dat eh traditioneler is maar ja ik ik wat ik ken van de bevolking is dat toch veel vrouwen werken of deeltijd werken. dat het niet meer echt is van nou e vrouw heb maar voor de kinderen te zorgen en zoveel mogelijk kinderen baren ...nee	
Interviewer: Want dat zou natuurlijk wel kunnen betekenen denk ik dan als je hier in de Thoolse samenleving niet vergeleken met de randstad super modern is maar toch ook nog wat traditioneel dat dat bijvoorbeeld een verbindende factor kan zijn eh de Syrische vrouwen die hier o Tholen wonen omdat het voor Nederlandse vrouwen ook nog wel herkenbaar is en niet storend is als en Syrische vrouw thuis blijft om voor de kinderen te zorgen	
Geïnterviewde: ja ja ik denk da men het zich wel beter voor kan stellen ja dat men dat nog wel weet is het niet van nu dan wel van vroeger he van dat geloof ik wel dat is in de randstad natuurlijk niet zo he maar hier weten wed dat wel van vroeger als ik hier bij Ten Anker kom [bejaardenhuis] he dan hoor iki ook de mensen vertellen over vroeger he, ik was er voor de kinderen en ik zorgde voor mijn groententuin en voor de rest was ik thuis een vrouw werkte niet buitenshuis	
Interviewer: en bij de ecvht eh gereformeerde gezinnen zie je dat ook nog wel he	
Geïnterviewde: soms zie je dat in de lagen wel eens de mensen die ik echt ken van de gereformeerde ja die werken ook vrijwel allemaal alle vrouwen	
Interviewer: Maar ik eh woon iets verder van de buitenwereld af	
Geïnterviewde: oh ja ja [lacht]	
Interviewer: en eh even kijken hoor in welke mate zie je dat er ruimte is om de Nederlandse normen waarde toe te laten binnen de gezinnen waar jij begeleidt?	
Geïnterviewde: ja[denkt na] nou ik denk al de ruimte die er is ja dat ik al welkom ben dat is al een ruimte	
Interviewer: Ja maar ik bedoel eigenlijk meer zo van hoeveel ruimte is er eh binnen gezinnen om bepaalde vrijheden uit onze maatschappij in hun eigen gezin te integreren om eh aan bepaalde eh ja wij hebben hier ook onze rituelen en feesten en dingen om daar mee te doen maar ik heb het bijvoorbeeld ook over depositie van de vrouw eh in hoeverre zie je daar ruimte in die er is om	
Geïnterviewde: Ik zie wel dat er ruimte is ja zeker men eh sluit zich niet volledig af van de westerse samenleving nee dat is er niet we gaan gewoon door nee er is ruimte als je ze uitnodigt bijvoorbeeld dan dan zullen ze er ook eker aan voldoen. Vorig jaar bijvoorbeeld met de kerst mijn schoonzoon had de Syriërs uitgenodigd verschillende Syrische gezinnen voor een kerstmaaltijd, ze zijn allemaal gekomen. He dat dus dat bijvoorbeeld dan komen ze wel dant is niet zo van dat is jullie feest en he dat dat gaat ons niet aan wij geloven niet in Jezus als redder wij geloven in Jezus als profeet maar ze komen wel he. Dus wat dat aangaat zie ik wel ruimte ook op kinderen die bijvoorbeeld ook mee mogen doen op en eeh sport of o zwemles dan is er toch wel ruimte dat zouden ze in Syre nooit gedaan hebben bijvoorbeeld.	
Interviewer: Ik hoorde jou net zeggen van nou die mannen die eh van de	

gezinnen die jij begeleidt die mannen die zijn hier al een tijdje heb jij in die tijd dat je ze begeleidt daar ook zeg maar een soort van verschuiving zien komen van hoe ze het rollenpatroon die ze in hun gezin zien doordat ze hier Nederland wonen dat ze toch wat vrijer zijn geworden of juist helemaal het kan ook zijn dat ze nog zeg maar strenger geworden zijn.	
Geïnterviewde: Ja [denkt na] ja ik weet natuurlijk niet hoe ze waren in Syrië natuurlijk	
Interviewer: nee maar in die 3 jaar dat ze hier zijn	
Geïnterviewde: ja ja kijk de blik is wel verbreed tuurlijk de blik is verbreed maar of ze inderdaad ruimer geworden is dat durf ik niet te zeggen daar is moeilijk een antwoord op te geven. Of daardoor de blik...of ze ruimer zijn geworden in gedachten zoals jij bedoelt zeker [ja] ja dat kan ik moeilijk	
Interviewer: Ja ik ben natuurlijk o zoek naar mogelijkheden waar op die vrouw die verbinding kan maken met onze maatschappij en als ze natuurlijk in een heel traditionele setting zitten waarvan jij ook al zegt ja die vrouw komt gewoon niet buiten hoe gaat die dan de verbinding maken met de de Thoosle samenleving?	
Geïnterviewde:Ja dat is moeilijk hoor	
Interviewer: ja en als je dan kijkt eh in die setting he van dat we zeggen hoe gaan we die Syrische vrouw nu die verbinding laten maken met de Nederlandse maatschappij en wat is jouw mening over de kracht van het sociale netwerk van de gezinnen waar je bent?	
Geïnterviewde: ja netwerk is natuurlijk altijd belangrijk en eh ik denk ook best dat er mogelijkheden zijn van eh om om als je dat bespreekbaar zou maken om vrouwen uit een isolement te halen bijvoorbeeld door ze iets van vrijwilligers werk of misschien een baantje of iets dergelijks dt je ze op die manier toch wel uit hun isolement ken krijgen d ja dan heb je toch wel een netwerk nodig	
Interviewer: ja en als jij nou kijkt tussen die twee gezinnen die jij begeleidt he zit daar verschil in eh in eh in zeg maar de mate waar daar daar een Nederlands netwerk omheen zit	
Geïnterviewde:Ja bijvoorbeeld die ene vrouw , van dat stel dan die een kinderen heb die heb zelf aangegeven vrijwilligers werk te willen gaan doen dat heb ik alleen egstimuleerd en ze werkt bij de kringloop inmiddels alweer ja 1,5 of 2 jaar dus dat gaat heel goed dat hoor ik ook van andere mensen die daar werken zo krijg je tuurlijk wel een heel netwerk om je heen van bvordert ook de integratie he ze gaat met sprongen vooruit in de taal dat ook alleen al he want je hoort alleen maar Nederlands, Dus da t is ook goed en ja als iemand dan ook heel goed naar zijn zin heb dan is dat alleen goed	
Interviewer: ja en zie jij daarom heen ook dat ze een Nederlands netwerk opbouwen van vrienden waar ze mee omgaan of burens of	
Geïnterviewde: Eh burens kan ik wel een beetje merken maar echt Nederlandse gezinnen echt dat heb ik eigenlijk niet zo nee nee nee ze zoeken ook wel hun ja die ervaring die ik heb dat ze toch wel hun eigen eh cultuur opzoeken hoor dat eh soms moeten ze er wel ver om rijden he rossendaal of soms nog verder he het is ook vaak ook openbaarvervoer ook he maar eh dat ze toch wel hun eigen cukltuur he of familieleden he kennissen	

Interviewer: Hun eigen Syrische netwerk hebben?	
Geïnterviewde: ja eigen ja vluchtelingen, mede vluchtelingen he waar ze mee op een boot gezeten hebben dat ze die toch wel opzoeken he dat dat toch wel heel belangrijk is voor ze. Minder Nederlandse	
Interviewer: Dus dat is natuurlijk ook een krachtig sociaal netwerk he wat voor vluchtelingen zeker van belang is maar je ziet daar ook nog wel ruimte is dat je zegt nou daar zou nog wel wat meer Nederlands netwerk omheen mogen	
Geïnterviewde: Dat zou zeker kunnen en en als iemand dan een baantje heb of vrijwilligers werk dat komt alleen maar ten goede he dan komt het eigenlijk vanzelf ja daar sta ik 100% achter dat iemand zo gauw mogelijk iets gaat doen dus dat dat zo vroeg mogelijk gestimuleerd wordt.	
Interviewer: En ehm wat zie jij daarvoor eh wat zou daarvoor nodig kunnen zijn want net zoals die vrouw die eh die alleen daar thuis zit en al die contacten niet heeft eh wat zouden wij daar in kunnen betekenen om toch te zorgen dat die vrouw contacten heeft ?	
Geïnterviewde: meer om te stimuleren echt bedoel je he als gemeente zijnde [ja] ja ik denk toch ook eh ja ze krijgt natuurlijk een uitkering he op die vlak zou je iets kunnen doen van de uitkering. Je hebt een uitkering van de gemeente maar we verwachten wel dat je bv twee dagdelen in de week je ergens voor gaat inzetten al is het maar in een verzorgingshuis ofzo daar kun je zo terecht dat is geen enkel probleem maar dat verwachten wij eigenlijk wel iets voor he op die manier daar ben ik echt een voorstander van niet zomaar je hand ophouden nee je krijgt een uitkering dat je dan twee dagdelen bijvoorbeeld dat je iets gaat doen in de samenleving en dan kan je rustig verplicht stellen	
Interviewer: En zou je denken dat dat dan helpt want ik kan me zo voorstellen tenminste dat denk ik dan als je als zo'n Syrische vrouw zo in zo'n isolement zit eh dat dat misschien ook helpt dat je dan ook echt iemand hier heen laat gaan en die vrouw bij de hand neemt om ze mee te nemen naar dat soort dingen?	
Geïnterviewde: Ik denk dat dat helpt ja geloof ik echt ik geloof daar echt in en ik heb dan met die vrouw gezien die in de kringloopwinkel werkt nou dat gaat hartstikke goed, ze wordt bij de hand genomen en dat gaat gewoon goed ik geloof dat dat in meer organisaties kan he dat als een vrouw bij de hand genomen wordt een stukje voorlichting erop van nou er komt iemand hier werken en dit dat en dat en neem ze mee en laat ze zoveel mogelijk dingen zelf doen ja daar geloof ik echt in	
Interviewer: ok en eh wat doet u zelf om te helpen bij de participatie van de Syrische vrouwen die u begeleidt? Doe jij daar iets in	
Geïnterviewde: Waartoe ik ze zelf stimuleer? [ja] ja ik ik probeer ze wel te stimuleren om zelf vrijwilligerswerk of een baantje te gaan zoeken. Maar ja dat probeer ik altijd	
Interviewer: ja en ik hoorde ju net zeggen dat is bij die modernere Syrische vrouw gelukt he die heb maar die andere vrouw...	

Geïnterviewde: Nee die andere vrouw niet nee	
Interviewer: En waar liep je dan tegen aan dat dat niet lukte, terwijl dta bij die andere wel lukte?	
Geïnterviewde: de taal, he ze spreekt bijna geen Nederlands terwijl ze al een behoorlijke tijd Nederlandse les zit dus dat is al heel moeilijk om ergens binnen te laten komen he die andere vrouw die is volop aan het Nederlands leren, 's avonds, buiten school he boeken leggen op de tafel he ze krijgt nog extra les he van eh een vrijwilliger nog om Nederlands te leren die wil zo snel mogelijk integreren dat ze de taal kent he dat is heel wat anders dan dat traditionele gezin dat eh ja eh en die vrouw moet er natuurlijk ook zijn voor de kinderen, ze hebben heel veel jonge kinderen en ik denk dat die ook heel moeilijk weg kan he	
Interviewer: en wat zouden we daar dan voor kunnen doen want je zegt al een hoop kleine kinderen he want dan ben je als gemeente met de wet tegenprestatie loop je al tegen een probleem aan dus wat zie jij wat zouden we daar voor kunnen doen om die vrouw dan toch een beetje uit haar isolement te halen	
Geïnterviewde: Kijk man is wel thuis dus wat dat aangaat kan het wij zeggen gewoon als Nederlanders van nou dan zorgt de man een dag voor de kinderen ik weet niet dat dat daar in die cultuur zal gaan ik denk het persoonlijk niet maar dat kan je best als gemeente rustig zeggen van nou wij stellen als eis van wij verwachten van jou dta ehh	
Interviewer: en stel die man gaat werken	
Geïnterviewde: Als die man werkt is het weer een andere zaak natuurlijk maar werkt hij dan de hele dag kijk en je hebt ook nog een zaterdag en een zondag dus he niemand werkt 7 dagen in de week dus ik verwacht best dat je je kan best van een vrouw verwachten dat ze twee dagdelen per week iets aan vrijwilligers werk kan doen. Ja ik ben daar 100% voorstander van en dat bevordert de integratie het bevordert ook de he eh de taal alleen al ja alleen de taal end e vrouw voelen zich misschien ook al wat vrijer al he als je wat anders ziet andere voorbeelden van dat ze wat vrijer voelen en niet zomaar dat binnenshuis ja ik zou er gek van worden.	
Interviewer: ja ja ja nou ja aan de andere kant als je daar zo aan gewend bent kan het ook heel veilig voelen he	
Geïnterviewde: ja het kan ook veilig voelen	
Interviewer: nou even kijken hoor ehm als je nou kijkt naar doe eh Syrische vrouwen dan vind je dan dat die zelf ook voldoende doen om dat contact en die verbinding te vinden of zeg je van nou	
Geïnterviewde: Nou die ene wel vind ik ik wel dat die is er wel voor in de weer die wil ja die met dat gezin met kinderen nee, niks eigenlijk	
Interviewer: ja dat is dus dat is dan	
Geïnterviewde: Die moet daar echt in gesimuleerd worden dat is ehm	
Interviewer: ja daar zit een stukje in zeg jij van nou je hebt vrouwen die daar	

zelf echt in de weer gaan en die heel actief op zoek gaan naar die verbinding en die vinden dat ook en de maken ook stappen en die eh gaan ook steeds beter passen in onze samenleving [ja ja ja] maar heb je zo'n hele traditionele vrouw die alleen maar binnenzit en die maakt geen stappen die onderneemt ook niks	
Geïnterviewde: Nee die zit haar tijd op school uit en eh	
Interviewer: en dan zeg je eigenlijk van nou daar moet je een andere weg vinden om die te inspireren om iets meer te willen dan dat	
Geïnterviewde: ja, ja en daar kan best een beetje dwang achter zitten vind ik	
Interviewer: ja en eh wat is volgens jou de grootste drempel voor Syrische vrouwen in het vinden van een betaalde baan?	
Geïnterviewde: De taal is natuurlijk altijd een dingetje van eh het ligt er natuurlijk ook aan wat voor werk he maar de taal is toch wel eh het is vaak het probleem vooral als de taal niet echt niet echt land dan is het echt heel moeilijk om een baan te vinden. Ja	
Interviewer: ja dus dat is voor jou welke grootste drempel	
Geïnterviewde: ja dat is de grootste drempel de drempel is voor mij niet dat ze anders gekleed zijn bijvoorbeeld nee dat is nee dat zie ik niet als een drempel	
Interviewer: En als ij bij die gezinnen bent he en eh komt het ook wel eens ter sprake bij die vrouwen bijvoorbeeld eh of zij nog een stukje scholing kunnen doen en dat jij ze dan ook helpt wegwijs te worden in onze scholing systeem die wij in Nederland hebben of de mogelijkheden die er voor hun zijn om nog aan scholing te doen komt dat ook wel eens ter sprake	
Geïnterviewde: ja dat stel bijvoorbeeld die zijn best wel ontwikkeld he die hebben best wel eh goeie diploma's in Syrië gehaald daar heb ik ze ook wel in geholpen om die diploma's in te wisselen he voor een Nederlandse maatstaven he en dat soort dingen adviezen in gegeven formulieren ingevuld dus dat loopt wel dat wil daar best wel in betekenen maar die andere dat gezin ja ,, nee nee dat gaat niet	
Interviewer: nee dat hoort dan denk ik ook niet echt tot de mogelijkheden als je ook zo'n hele rits kleine kinderen heb	
Geïnterviewde: nee dat gaat niet, je kan ook niet communiceren het gaat allemaal via de man of de kinderen zelf zegt ze van ja de man moet vertalen	
Interviewer: Heb je dan ook het idee dat dat dan wat moeizamer is of dat dat makkelijker via de man gaat omdat jij ook een man bent?	
Geïnterviewde: eh jaja misschien inderdaad het is niet zo dat ze mij als man dat ze bijvoorbeeld geen hand geven nee dat is niet ter sprake ik krijg gewoon een hand en een glimlach en eh en eh	
Interviewer: Ja het is natuurlijk zo als die man Nederlandds aardig Nederlands spreekt dat dat automatisch natuurlijk al via die mjan ...	
Geïnterviewde: Het is vaak ook een stukje durf denk ik ook wel eens he die Syrische vrouw z ei bijvoorbeeld nou ik eh iets lezen gaat makkelijker dan iets	

zeggen zegt ze dan denk denk ik nou ok er zijn er in ieder geval dingen die je kan lezen. Praten is moeilijk zegt ze dan iets lezen is makkelijker dus ik denk ok nou ze steekt er in ieder geval iets van op	
Interviewer: ja dat is in ieder geval positief he	
Geïnterviewde: ja dat is positief	
Interviewer: ja en wat heb je als vrijwilliger eigenlijk nodig om met nieuwkomers te kunnen werken	
Geïnterviewde: eh ja kijk je heb je heb in ieder geval liefde nodig voor die mensen dat heb je nodig je moet het wel met je hart kunnen doen je moet wel die mensen in je hart sluiten van van he ja ik hoor ook de verhalen die ze meegemaakt hebben en dan denk ik ja het is verschrikkelijk je zal het maar meegemaakt hebben allemaal. Dat vind ik heel erg je moet wel een groot hart hebben je moet er wel met hart en ziel achterstaan om mensen te helpen	
Interviewer: Ja dat si een stukje wt je i jezelf moet hebben ik denk ook dat je open moet staan voor andere culturen	
Geïnterviewde: ja open staan voor andere culturen tuurlijk zeker	
Interviewer: En wat heb je dan nodig vanuit de organisatie waar jij dat wek voor doet eh eh zijn er daar dingen dan	
Geïnterviewde: Als nieuwkomer bijvoorbeeld	
Interviewer: Nou nee als jij als vrijwilliger meld je an bij een organisatie van nou ik wil Syrische gezinnen gaan helpen wat heb jij dan vanuit die organisatie nodig om dat goed te kunnen doen?	
Geïnterviewde: nou ik wat ik wel belangrijk vind als mensen een stukje voorlichting krijgen in ed cultuur ook in het geloof van hun dat vind ik wel heel belangrijk	
Interviewer: ja een cultuursensitieve trainingen	
Geïnterviewde: J dat je toch eh dat is wel heel belangrijk dat je daar iets vanaf weet waar komen die mensen vandaan wat is nou het moslim geloof he hoeft je niet alles te weten maar je moet toch wel even in hunb traditie duiken anders kan je iemand ook niet begrijpen dan denk je hoo waar kom ik nou terecht [lacht] dus dat staat bij mij bovenaan dat is voor mij belangrijkste	
Interviewer: ja dus zeg maar goeie basis training	
Geïnterviewde: goeie basistraining	
Interviewer: en een training cultuursensitief helpen zeg maar [ja] ok eh nou we zijn al zo'n beetje aan het eind	
Geïnterviewde: oh nu al [lacht]	
Interviewer: eh nou heb ik nog een laatste vraag of je namelijk zelf iets toe te voegen hebt [oke] dat je zegt van nou dat	

zou ik toch ook nog wel gezegt willen hebben	
Geïnterviewde: eh nou weet ik heb het wel een s op een vergadering aan de orde gebracht dat vindt ik eigenlijk wel belangrijk en nu denk ik daar weer aan van eh als Nederlanders moeten we ook niet one vluchtelingen te veel betuttelen snap je wat ik bedoel van nee ze zij hier ze wonen hier ze dit zijn onze normen en waarden we zijn al helemaal geïntegreerd in allerlei samenlevingen maar he en dan mag je ebst je eigen tradities houden en zou maar niet teveel betuttlene van van	
Interviewer: Ja het doel eigenlijk van de vrijwilliger is er dat je ze zelfredzaam maakt en niet afhankelijk	
Geïnterviewde: Ja ik het het voorbeeld een keer bij ergadering nog eens aangehaald met kinderen die p zwemles gaan van dan vraagt vader wat zijn hier de gewoontes zwemles, nou kind krijgt een badpak aan en dan ga je zwemmen. Maar dan staat er een badjuffrouw bi en die zegt `Nou maar er is ook een mogelijkheid om een hoofddoekje om te doen en dat je in een t/shirt mag zwemmen hoor`verkocht! Ja zegt vader dan doen we dat en dan denk ik OHHH hoe kan je zo stom zijn dit draai je nooit meer terug nou en dat bedoel ik met betuttelen	
Interviewer: Ja terwijl jij zegt van nou als ze gewoon hier in Neerland kan je dat of dat dan had het ook goed egweest	
Geïnterviewde: Klaar had goed geweest, had hij het gewoon gedaan hadden de kinderen gewoon in hun badpak en zwembroek	
Interviewer: Dus dan zeg je niet betuttelen maar dan zeg je van niet te veel je gaan buigen, aangepaste mogelijkheden gaan aanbieden	
Geïnterviewde: Ja ik noem dat dan betuttelen maar ik bedoel teveel neeiemand woont hier en dat is iemand ihelemaal in die traditie zit wordt het ook helemaal geen integratie helemaal niet met de meiden he want de meiden die zien de kidneren zitten in een bikini of een badpak nou hier is het gewoon dat meiden een badpak aan hebben klaar punt.	
Interviewer:ok hee Jaap ik ga jhet laatste meenemen dank je wel voor je medewerking aan dit interview als het je interesseert kan ik het eindrapport aan je toesturen zodat je kennis kunt nemen van mijn onderzoek	
Geïnterviewde: Nou dat zou ik leuk vinden	
Interviewer: nou dan ga ik dat doen dank je wel	
Geïnterviewde: Jij heel veel succes	

Bijlage 3 Kernbegrippen en topics

Kernbegrippen	Topics
Culturele normen en waarden Noot: Er wordt eerst uitgelegd wat de term culturele normen en waarde inhoudt.	Overeenkomsten Verschillen Onbegrip
Religie	Theologiserende werking Verschillen Overeenkomsten Uitsluiting/exclusie Gelijke rechten
Traditionele rollenpatronen Noot: toevoegen observatie van onderzoeker met betrekking tot de mate waarin respondent traditioneel gekleed is.	Traditioneel (observatie) Modern Verwestern
Sociale netwerken	Sociaal netwerk vanuit eigen groep. Nederlands Sociaal netwerk.
Maatschappelijke participatie	Nederlandse contacten Verenigingen Vrijwilligerswerk School
Arbeidsparticipatie	Scholing Arbeidsidentiteit Belemmeringen
Rol hulpverleners	Professionals Vrijwilligers Effectiviteit Training Cultuursensitief werken

